

ΜΟΥΣΑ

ΜΗΝΙΑΤΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ — ΔΙΕΤΘΥΝΕΤΑΙ ΑΠΟ ΣΥΝΤΡΟΦΙΑ ΣΥΝΕΡΓΑΤΩΝ
 ΠΟΙΗΣΗ — ΔΙΗΓΗΜΑ — ΚΡΙΤΙΚΗ — ΕΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ — ΘΕΑΤΡΟ — ΜΟΥΣΙΚΗ

ΧΡΟΝΙΑ Α' — ΦΥΛΛΟ 9 — ΑΘΗΝΑ ΑΠΡΙΛΗΣ 1921

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ΛΑΜΠΡΟΣ ΠΟΡΦΥΡΑΣ : Προσευχή για τὸ φῶς.
 ΛΕΩΝ ΚΟΥΚΟΥΛΑΣ : Πρόποση.
 ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ Ν. ΒΟΥΤΥΡΑΣ : Ὁ νέος Μωϋσῆς.
 Γ. Θ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ : Τοιχογραφίες.
 ΒΑΣΙΛΗΣ ΡΩΤΑΣ : Wohlan!
 Μ. ΦΙΛΗΝΤΑΣ : Ὁ χτάβα.
 ΑΝΤΙΟΧΟΣ ΕΥΑΓΓΕΛΑΤΟΣ : Σοννέτο—Βαρναρόλλα.
 ΝΑΣΟΣ ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ : Ἡ ψυχοκόρη.
 THEODOR KERNER : Δέηση τὴν ὥρα τῆς μάχης.
 LUDWIG UHLAND : Ἀνοιξιὰτικὴ πίστη.
 JOSUÉ CARDUCCI : Χειμωνιάτικος ἥλιος.
 G. RODENBACH : Ἡ κασετίνα.
 JOHN KEATS : Ὡδὴ σ' ἐν' ἀηδόνι.
 ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΑΝΤΡΕΓΙΕΒ : Ὁ Ὁκεανός.
 ΠΑΝΟΣ Ν. ΚΑΡΑΒΙΑΣ : «Holland Park».
 ΛΕΩΝ ΚΟΥΚΟΥΛΑΣ : Ἐξ ἀφορμῆς τῆς «Ζωῆς ἀρρω-
 στεμένης».
 LOUIS ROUSSEL : Ὁ Βλαωρίτης μεταφραστὴς τοῦ
 Revere.
 Μ. ΒΑΛΣΑΣ : Ἡ δημιουργία ἐκδήλωση τοῦ ἐγωῖσμοῦ.
 Ἑλληνικὴ φιλολογία.—Γράμματα.

Κάθε σχετικὸ μὲ τὴ Σύνταξιν καὶ τὴ Διαχείριση τῆς «Μούσας»
 στέλνεται : Ἀθηναϊκὸν Τυπογραφεῖον. Κολοκοτρώνη 37.

ΜΟΥΣΑ

ΜΗΝΙΑΤΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ — ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ ΑΠΟ ΣΥΝΤΡΟΦΙΑ ΣΥΝΕΡΓΑΤΩΝ
ΠΟΙΗΣΗ — ΔΙΗΓΗΜΑ — ΚΡΙΤΙΚΗ — ΕΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ — ΘΕΑΤΡΟ — ΜΟΥΣΙΚΗ

ΧΡΟΝΙΑ Α' — ΦΥΛΛΟ 9 — ΑΘΗΝΑ ΑΠΡΙΛΗΣ 1921

ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΓΙΑ ΤΟ ΦΩΣ

ὦ! φῶς ἀγαπημένο μου, κοντὰ στὸ παραθύρι,
Ποῦ τῶχ' ἀφήσει στὴ βουβή τὴ σκοτεινὰ ἀνοιγμένο,
Ὅλη τὴ νύχτα μ' ἄγρυπνα τὰ μάτια μου ἔχω γείρει,
Κ' ἐσένα μόνο, ἐσένα φῶς μονάχα περιμένω.

Χθὲς ἦρθε τὸ πιὸ πένθιμο ποῦδα ποτὲ μου βράδυ
Τὸ πιὸ πικρὸ κ' ἦρθε ἡ Νυχτιὰ μὲ τὴ νεκρὴ σιωπὴ τῆς
Ἦρθε κ' ἐκείνη κ' ἔριξε τ' ἀτέλειωτο σκοτάδι
Κ' ἔμεινα μόνος κι' ἄγρυπνος μέσα στὴν Κόλασή τῆς.

Ὁρες γιὰ χρόνια ξαγρυπνῶ; — Κάποιοι τροχοὶ περνᾶνε,
Βήματα κάποια ἀκούγονται βαρῶς πάνω στὸ χῶμα,
Ἴσως θὰ φέξῃ... Ἐπέρασαν, ἐσβύσανε καὶ πᾶνε.
Πάλ' ἡ σιωπὴ κ' ἡ σκοτεινιά... Κι' ἀργεῖς, ἀργεῖς ἀκόμα.

Ἄ! σὰ θαρθῆς σὰν τί γιορτὴ στὴ γῆς καὶ καλωσύνη!
Σὲ συλλογιέμαι στοῦ γιαλοῦ τὰ σπήτια, στὰ καίκια,
Σὲ βλέπω ἀπάνω στοῦ νεροῦ τὴν ἄφωνη γαλήνη,
Μέσ' στὰ θαλάμια τοῦ βυθοῦ σὲ βλέπω καὶ τὰ φύκια.

Ἐέρω· θεὸς νᾶρθης λιγοστό. Μὰ θ' ἀπλωθῆς κι' ἀγάλι
Οἱ πάχνες πέρ' ἀπ' τὴς πλαγιὰς θ' ἀρχίσουν νὰ σκορποῦνε,
Θ' ἀστράψῃ ὅλο τὸ πέλαγο, τὰ ἐρημονήσια πάλι
Τὴ γαλανὴ τους φορεσιὰ γιὰ σένα θὰ ντυθοῦνε.

Χάραξε τέλος! Γιατί ἀργεῖς; Ἐγὼ σὲ περιμένω
Σὰν τὸ δεντρί, ποῦ ἀντίκρυ μου σὲ λαχταρᾶ ὀλοένα
Κ' ἔτσι ὡς σοῦ ὑψώνει τὰ κλαδιὰ μέσ' στὴ νυχτιὰ θλιμμένο
Ἔτσι κ' ἐγὼ τὰ χέρια μου τὰ ὑψώνω πρὸς Ἐσένα.

Ἔτσι! Μὰ ἐσύ δὲν ἔρχεσαι. Χάραξε κ' ἔλα, φῶς μου,
Πόσ' εἶναι, πόσοι ποῦ ἀγρυπνοῦν καὶ ποῦ πονοῦν μακριὰ μου;
Πέσε σ' ἐκείνους, πέσε, φῶς, στὸν πόνο αὐτοῦ τοῦ κόσμου
Καὶ πέσε πιά καὶ στὴ φτωχὴ, τὴ σκοτεινὴ καρδιά μου.

ΠΡΟΠΟΣΗ

Φίλοι, μὴ μοῦ κακιώσετε, ἀν τὴν ὥρα
Ποῦ ξεχειλίζει τὸ κρασί τῆς Σάμου
Στὰ κύπελλά μας, τὸ δικό μου ὑψώνω
Γιὰ νὰ σὰς πῶ δυὸ λόγια πικραμένα·
Μ' ἀν τὴ ματιά σας στρέψετε ἓνα γυρο,
Θὰ δῆτε πὼς μᾶς λείπουν κ' ἄλλοι φίλοι,
Συμπτώτες σ' ἄλλα χρόνια, περασμένα,
Ποῦ ἀπὸ καιρὸ κατέβηκαν στὸν τάφο. —
Πόθος κοινὸς μᾶς ἔσμιξε ἐδῶ πέρα,
Νὰ βροῦμε στὰ κρασί πρόσκαιρη λήθη
Κάποιων καυμῶν, ποῦ ἀκοίμητοι εἶναι ἐντὸς μας,
Σὰν ἀσκητῶν εὐλάβεια στὸ θεό τους.
Μὰ πρὶν τὸ νοῦ τὸν ξάστερο θαλώση
Τὸ ρόδινο νεφέλωμα τῆς μέθης,
Ἄς θυμηθοῦμε κείνους, ποῦ τῆς πίκρας
Πάντα μὲ μᾶς ἀδειάσαν τὸ ποτήρι.
Κι' ἄς χύσωμε κρυφὸ, θερμὸ ἓνα δάκρυ
Στὴ μνήμη τους, καὶ μὸς μετὰ καὶ μὸς μας,
Μιὰ λιγοστή γι' αὐτοὺς παρηγορία,
Γιὰ μᾶς ἓνα ἱερό, μεγάλο χρέος.
Στὴν ἀγρυπνή τους μνήμη ἄς ποῦμε ἀκόμα,

Πὼς ὄλες τῆς ζωῆς μας οἱ ἀγριεὶς θύελλες
Τῆς πίστεως μας τὸ δέντρο δὲ λυγίσαν,
Καὶ πὼς ἀκόμα σκίζομε τὰ πόδια
Στὸ δρόμο, ποῦ ματώσαν τὰ δικά τους,
Καὶ πὼς ἀκόμα ὡς μάγοι πρὸς τὸ Ἄστέρι,
Ποῦ ἐμάγεψε τὸ πνεῦμα τους, κοιτᾶμε,
Καὶ πὼς ἀκόμα, ὡς τότε, πολεμάμε
Τὸ πλάσμα νὰ ἐνσαρκώσωμε τοῦ Ὀνείρου,
Στὸν τάφο μας καὶ μᾶς γιὰ νὰ μὴν πᾶνε
Μὲ πικραμένα χεῖλη, ὅπως ἐκείνους,
Κι' ἀκόμα πὼς ὁ θρίαμβος ὁ δικός μας
Μὴ ἐκδίκηση στὴ μοῖρα τους θεὸ νᾶναι. —
Φίλοι, τὴν ὥρα ἐτούτη ποῦ τελοῦμε
Τὸ μυστικὸ τὸ θείπνο τῆς ψυχῆς μας,
Τὸ κύπελλο ἄς ἀδειάσωμε στὴ μνήμη
Κάποιων περιλημένων, ποῦ μᾶς λείπουν,
Κάποιων πιστῶν τῆς κρύφιας μας λατρείας,
Ποῦ ἦταν ἐδῶ μαζί μας σ' ἄλλα χρόνια
Καὶ τώρα πιά κοιμοῦνται μὲς στὸν τάφο!

(1920)

ΛΕΩΝ ΚΟΥΚΟΥΛΑΣ

Ο ΝΕΟΣ ΜΩΨΗΣ

Σηκώθηκε νὰ φύγει. Ὁ καιρὸς βάραινε γιὰ βροχή. Ψηλά εἶδε τὸ μαῦρο σύννεφο νάπλωνεται γρήγορο πάνω στὸ θολὸ οὐρανό. Κιάπλωνότανε μὲ χίλιες ἄκρες, ἢ σὰ νᾶχε αὐτὸ ἄπειρα κρόσια, ζωντανὰ κρόσια ποῦ κουνιόντουσαν σὰ νὰ φαχούλευαν. Ἐκφνικὰ τὸ σῶμα, ἢ ὁ κορμὸς τοῦ σύννεφου αὐτοῦ, ἓνας μαῦρος, χοντρὸς ὄγκος, ἀνοιξε, ἀνοιξαν τὰ πλευρά του, κ' ἓνα ἄλλο σύννεφο ξεπετάχτηκε, σταχτερὸ αὐτὸ, καὶ βγήκε σὰν καπνὸς πυκνός, πυκνός. Ἀλλὰ τι βᾶθος ἔδειξε κείνη ἢ σχισμάδα, ὅταν τὸ σύννεφο τὸ σταχτερὸ ἔφυγε, τί μαυρίλα μέσα, τί βράχια, τί γκρεμοὺς ἀπαίσιους! Σὰ νᾶταν ἢ κόλαση καὶ περιόδευε, ταξείδευε! Πάλι ἔκλεισε ἕως. Ἀλλὰ τότε μιὰ λάμψη πετάχτηκε σὰ λαμπερὴ βελόνα, καὶ χώθηκε στὸ σταχτερὸ τὸ σύννεφο, ποῦ κάτω ἀπλωνόταν..

— Ὁχῶμε μπόρα, καὶ μπόρα γερή! ἔκανε τρίβοντας τὰ χέρια του.

Καὶ προχώρησε σιγὰ γιὰ νὰ μπεῖ σ' ἓναν κῆπο δημόσιο, κοιτάζοντας κάποτε ψηλά γιὰ νὰ δεῖ μὴν ἀνοίγει ὁ οὐρανός, ἔτοιμος νὰ λυπηθεῖ, ἀμὰ τὸ δέλεπε καὶ γινόταν.

Ὁ κῆπος εἶταν ἔρημος. Ἀλλὰ πάντα σχεδόν, καὶ ὅταν εἶταν καλὲς ἡμέρες ἔτσι ἔρημος βρισκόταν. Πάντα ἦτοχος χωρὶς θόρυβο, χωρὶς φωνὴ ἀνθρώπου. Τὰ δέντρα θορυβοῦσαν μόνον, ὅταν φυσούσε ἄνεμος, καὶ θορυβοῦσαν χωρὶς στὴ βουή τους, στὸν ἀχὸ τους νάνακατῶνεται φωνὴ ἀνθρώπου, ὅπως θὰ γινότανε στὶς μεγάλες ἔρημιές στὰ ἔρημα δάση..

Μιὰ πνοὴ ἀνέμου ἦρθε καὶ τώρα, κέκανε τὰ δέντρα, τὰ χαμόδεντρα, τὰ λουλούδια νὰ κουνηθοῦνε, νὰ κουνοῦν τὰ φύλλα τους, τὰ κλαδιὰ τους ὅμοια μὲ πουλάκια στὴν ἐμφάνιση τῶν γονιῶν τους, ποῦ μὲ φωνὲς κουνοῦνε, σαλεύουν τὶς φτεροῦγες ζητώντας τροφή.

Μιὰ λάμψη γρήγορη καὶ μετὰ βροντή. Ψυχάλες ἀρξάνενα ραντίζουσαν τὴ γῆ, νὰ χτυποῦνε τὰ φύλλα τῶν δέντρων. Αὐτὸς εἶτανε σὲ ἔρημο δάσος, ὅπου βροχὴ ἔπεφτε. Κανεὶς ἄλλος ἀπ' αὐτὸν δὲν ὑπῆρχε κεῖ. Μόνον μέσα στὰ πικρὰ φυλλώματα κάποιον θηρίον θὰ φώλιαζε.

Ἀλλὰ νὰ, ἀπ' τὰ πράσινα κείνα φυλλώματα, τὰ βαθῆ ἓνας εὐρωπαϊὸς φάνηκε νὰ βγαίνει μὲ μιὰ νέα κοντόσωμη μορφή!

Ἡ ἔρημιὰ ἔφυγε, χάθηκε. Ὁ νέος εἶταν κάποιος γυναικῶς, παλιὸς συμμαθητῆς του, καὶ ἢ νέα μιὰ νόστιμη ξανθοῦλα. Καὶ ἦρθε γρήγορα στὸ μέρος, ποῦ ὁ Φίλιππος βρισκότανε γιὰ νὰ βροῦνε καταφύγιο κάτω ἀπ' τὸ πικρὸ πεδίο.

Δὲν πίστεψε ὅτι εἶταν ἐρωμένη του, ὄχι. Σαυτὴν τὴν πόλη σπάνια, μὰ πολὺ σπάνια νὰ δεῖ κανεὶς ἐραστὴς βγαίνουσαν ἔτσι φανερά μέρα, μαζί! Καὶ γι' αὐτὸ πίστεψε, ὅτι θᾶταν ἢ ἀδελφὴ του, ἢ καμμιὰ στενὴ συγγενὴ του. Ἐκεῖ εἶχε τόσο νόστιμη ἀδελφὴ αὐτός;

Καὶ δὲν εἶχε ἀπατηθεῖ. Εἶταν ἀδελφὴ του. Σὲ λίγο ἔμαθε. Καὶ τοῦ χαμογελοῦσε αὐτὴ δείχνοντας κατὰ στήθος ὀδοντάκια, ριζάκια καρφωμένα σὲ τριανταφυλλένια οὐλάκια.

Αὐτὸς λυπήθηκε, γιὰτὶ δὲν τῆξερε ἀπὸ καιρὸ, πὼς

Σαδάκης εἶχε τόσο ὠραία ἀδελφὴ! Καὶ δὲν ἤθελε τὴ φίλια του, τὸν περιφρονοῦσε! Ἄρχισε νὰ εὐχέται νὰ μὴν πᾶψει ἢ βροχὴ, καὶ νὰ διαρκούσε, νὰ διαρκούσε..

Εἶταν εὐτυχησμένος, κολυμποῦσε μὲς στὴν εὐτυχία. Καὶ κάποτε σὰ νὰ τὸν σκέπαζε αὐτὴ, τοῦφερνε ζάλη, μισοπνιγόταν. Προσπαθοῦσε νὰ προφυλάξει τὸ ὠραῖο ξανθὸ κοριτσάκι, ἐνῶ ὁ ἀδελφὸς τῆς ἀδιαφοροῦσε, ἢ κοιτάζε νὰ φυλαχτεῖ αὐτός.

Ἄλλ' εἶχε ὁ ἀδελφὸς τῆς κ' ἓνα ἄλλο, μιὰ ἄλλη σκοτούρα. Κάθε τόσο ποῦ ἀστραπὲς λάμπανε καὶ βροντὲς γινότουσαν σὰν ψηλά, πάνω στὰ θολὰ τὰ σύννεφα νὰ τραβοῦσαν ἐπιπλα βαριά, νὰ χτυποῦσαν τενεκέδες, αὐτὸς πάθαινε ταραχὴ, πήγαινε μπρὸς πίσω.

Ἡ ξανθοῦλα κοιτάζε τὸ Φίλιππο, ποῦ κάτι ὄλο ἔλεγε, τοῦ εἶχε ἀνοίξει ἢ ὄρεξη νὰ πεῖ, νὰ κάνει τὸν ἔξυπνο, καὶ τοῦ χαμογελοῦσε, τοῦ χαμογελοῦσε..

Ἄλλ' ὅταν ἀρχίσαν πικρὰ πολλὰς οἱ βροντὲς καὶ εἶδαν κεραυνοὺς νὰ πέφτει, ἓνας στῆλος φωτεινὸς νὰ τινάζεται κάτω καὶ νὰ συντρίβεται στὸν ἀέρα, τότε ὁ ἀδελφὸς τῆς ἀρχισε νὰ λέει, πὼς πρέπει νὰ πηγαίνει, καὶ ὅτι ἐκεῖ δὲ μπορούσε νὰ μείνει. Μαζὶ θυμήθηκε καὶ πὼς τὰ δέντρα σέρνονε τοὺς κεραυνοὺς. Καὶ σ' ἓνα δυνατὸ κρότο, ποῦ σὰ νὰ γίνηκε πάνω ἀπ' τὰ κεφάλια τους, ὄρμησε νὰ φύγει.

— Ἐλα, ἔλα! εἶπε στὴν ἀδελφὴ.

— Τί λές! τρελλὴ εἶμαι, νὰ γίνω μούσκεμα!

— Ἐλα σοῦ λέω!

— Δὲν πάω πουθενά!

Μιὰ ἀστραπὴ ἔγινε, κέπειτα μιὰ βροντὴ τρομερὴ, ποῦ δὲν εἶταν ὅμοια μὲ τὸν κρότο τῶν τενεκέδων..

Αὐτὸς τῶθαλε στὰ πόδια.

— Ἐγὼ πάω, κάνε ὅπως θέλεις! εἶπε.

Ἦ, ὡ πὼς χτυποῦσε ἢ καρδιὰ τοῦ Φίλιππα!

— Γιὰ τὸν βλάκα, τῆς εἶπε, θὰ γίνω ἐλεεινός!

Ἄκουσε τὴ φωνὴ του νᾶνε τρεμουλιασθῆ.

Γύρισε καὶ τὸν κοιτάζε μὲ τὰ πλάγια καὶ ἀπὸ κάτω, μὲ μιὰ ματιὰ ὄλο γλύκα, ἠδονή, καὶ τοῦ εἶπε:

— Μὰ δὲν ξέρετε πόσο φοβάται τοὺς κεραυνοὺς! Τὸν πᾶνει τρομάρα ὅταν τοὺς ἀκούει! Στὸ σπῆτι ὄλοι τὸν περιγελοῦμε γι' αὐτό, ἀλλ' αὐτὸς ποῦ! τὸ φόβο του!

Αὐτὴ εἶτανε γενναία! Ἄ, πὼς τοῦ ἄρεσε! Γενναία καὶ ἕμορφη!

Τὴν κοιτάζε τώρα, μὲς στὰ μάτια, κέλεγε, προσπαθοῦσε νὰ πεῖ..

Ἄχ, πὼς ἤθελε νὰ μὴν ἔπαυε ἢ βροχὴ, νὰ ξακολουθοῦσε καὶ πικρὸ δυνατὴ μάλιστα..

Καὶ βρισκόντουσαν κοντὰ, κοντὰ. Νᾶτανε σ' ἓνα δάσος ἔρημο..

Ἀλλὰ νὰ, πάνω σαυτὴν τὴν εὐχὴ, κάποιος φάνηκε νὰ ἄρχεται τρεχάτος. Ὁ ἀδελφὸς τῆς!

— Ὁχρθεῖς; τῆς φώναξε, καὶ στάθηκε σὲ ἀπόσταση, μὲς στὴ βροχὴ..

— Ὁχι! Τρελλάθηκα νομίζεις!

Ἄ, εἶχε νυχάκια, θύμωνε, ἀγρίευε.

Αὐτὸς, ὅμως, ἀντὶ νὰ φύγει, ἦρθε κοντὰ πάλι, νὰ στεγαστεῖ κάτω ἀπ' τὸ πικρὸ καὶ μὲ γυρτὰ κλαδιὰ σὰν ὀμπρέλα, πεῦκο. Καὶ εἶχε ἔρθει καταδρεμμένος, ἐλεεινός. Καὶ

σὰ νὰ τᾶχε μὲ τὸ Φίλιππο. Εἶχε σουφρωμένα τὰ φρύδια του καὶ ἀπέφευγε καὶ νὰ τὸν κοιτάζει. Καὶ ὁ Φίλιππος βλέποντάς τον ἔτσι, οὔτε τοῦ εἶπε πιά λέξη, ἀλλὰ κοιτάζε ἐκείνη.

Ἡ βροχὴ ὅμως, ἢ θεία βροχὴ ἀρχισε νὰ παῦει. Ἐπαψε. Κ' ἔγινε μιὰ σιωπὴ τότε, ποῦ τὴν αἰσθάνθηκε τόσο, μὰ σὰ νὰ σώπασε μαζί καὶ ἢ καρδιὰ του νὰ χτυπᾶ.

Ὁ ἀδελφὸς καὶ ἢ ἀδελφὴ φύγανε. Τώρα τὸν χαιρέτησε ὁ ἀδελφὸς μὲ γέλιο, ἐκείνη μὲ χαμόγελο, κέβαλε τὸ δάχτυλο στὰ χεῖλάκια τῆς..

Ἐμεινε κοιτάζοντάς τους ὡς ποῦ χαθήκανε.

— Τώρα;

Ἐμεινε σκεπτικὸς καὶ κοιτάζε χωρὶς νὰ θέλει μιὰ λιμνίτσα, πεῦχε σχηματισθεῖ κοντὰ σ' ἓνα δέντρο, καὶ ποῦ γινότουσαν πάνω τῆς, φουσκεὶς πλήθος, ὅμοιες μὲ μικρὰ ποτήρια βεντούζας.

Ὁ οὐρανὸς ἀνοιξε, τὸ γλυκὸ γαλάζιο τοῦ χρώμα πάλι φαινόταν. Μὲς στὴν καρδιὰ του, στὸ νοῦ του κάτι τέτοιο ἔνοιωσε νὰ γίνεται, ἓνα σκοτεινὸ νὰ φεύγει κ' ἓνα φῶς νὰ φαίνεται.

— Θεέ μου, τί ὠραία ποῦ εἶτανε! εἶπε.

Νερά στάζανε, πέφτανε ἀπ' τὰ δέντρα. Ἐνα ψυχρὸ ἀεράκι ἐφύσηξε.

Ἀλλὰ νὰ καὶ ὁ ἥλιος! Μιὰ ἀκτίνα του ξεπετάχτηκε λαμπρά, θεία. Μὰ πὼς τοῦ φάνηκε; Σὰν τὴ ματιὰ τῆς!

Βυθισμένος στὶς σκέψεις του δὲν εἶδε ὅτι εἶχε περάσει στὸ δρόμο τοῦ καφενεῖου, ποῦ σύχναζαν οἱ φίλοι του. Καὶ ὅταν τὸ εἶδε στάθηκε καὶ θέλησε νὰ γυρίσει πίσω. Ἀλλὰ κάποιος ποῦ στεκότανε στὴν πόρτα τοῦ καφενεῖου τὸν εἶδε καὶ τὸν φώναξε.

Εἶταν ὁ Θεοφάνης μὲ τὴ μαγκούρα του τὴ χοντρή στὰ χέρια.

— Ἐλα δά! τοῦ εἶπε αὐτός, τί ἔγινες σήμερα! Ἡ βροχὴ σέκλεισε;

— Ἄσε ἔχω κάτι δουλιές! Ὁ πᾶω τώρα, γιὰ τὸ σπῆτι! Πλησιάζει καὶ μεσημέρι!

Ἀπὸ κάτω ἀπ' τὸ καφενεῖο στὸ ὑπόγειο, ὁ χοντρὸς καὶ φαφούτης ἰδιοχτήτης τοῦ καφενεῖου ἔκανε γλυκά.

Στάθηκε ὁ Φίλιππος λίγο, στὴ μέση τῆς σκάλας, μὲς στὴ ζέστη καὶ τὴ μυρουδιά τῆς γλυκειᾶς, ποῦδγαίνε, καὶ μίλησαν.

Εἶταν κιαυτός, ὁ ἰδιοχτήτης, ἀπ' τὴ συντροφιά, ποῦ θὰ πήγαινε στὰ βᾶθη τῆς Ἀφρικῆς ἔχοντας ἀρχηγὸ τὸ Φίλιππο γιὰ νὰ ἰδρῦσουν τὸ Ἐλεῦθερο Κράτος!

Καὶ δὲν εἶταν νέος. Εἶχε ἀρκετὰ χρονάκια στὴ ράχη του. Ἀλλὰ τί εἶχε νὰ κάνει; Ὁ πᾶ πᾶ γαινε κιαυτὸς στὰ βᾶθη τῆς Ἀφρικῆς. Δὲν εἶταν ὅμως ὁ πικρὸς ἢ ηλικιωμένος τῆς συντροφιάς ποῦ θᾶκανε αὐτὸ τὸ κίνημα. Ἦτοχος κ' ἓνας ἄλλος ἀκόμα μεγαλειότερος στὴν ἡλικία. Καὶ εἶταν αὐτὸς ὁ διπλανός του, ὁ Ζαχαρίας ὁ παντοφυλάξ. Χοντρὸς χοντρὸς μὲ τὰ βρακιά του νὰ κρέμονται πάντα, ὁ Ζαχαρίας εἶχε δώσει τὸ λόγο του, ἀπὸ καιρὸ, ὅτι θὰ τοὺς ἀκολουθοῦσε ὅπου πᾶγαιναν. Καὶ εἶταν, ἓνας ἀπ' τοὺς πικρὸς μανιακοὺς γιὰ τὸ ταξίδι, ἢ γιὰ τὴν ἰδρυση τοῦ Ἐλεῦθερου Κράτους..

Πριν γίνει μέλος της συντροφιάς, είχε δώσει το ευρύχωρο μαγαζί του, σε κάποιον, που έβγαζε, ή που δίδασκε το λόγο του θεού, να βγάξει κεί τους λόγους του.

Και μόλις βράδυναζε το παντουφλάδικο άλλαζε, έπαιρνε άλλη όψη, γινότανε διδασκαλείο. Και ο Ζαχαρίας ποτέ δεν έλειπε απ' το κήρυγμα, πάντα εΐταν πρωτοκαθεδρία. Κέτσι σιγά σιγά έπειτα, άλλο δεν έκανε παρά να μιλάει κι αυτός, για τον Πανάγαθο θεό και να λέει ρητά του Εδαγγελίου. Αυτό το έκανε ίσαμε την ήμερα που ο Φίλιππος του μίλησε για τις καλλονές τις φυσικές της Αφρικής, για τα βάθη της Αφρικής, οα να τα ήξερε. Και ο Ζαχαρίας τόσο μαγεύτηκε, που εύθες βρέθηκε έτοιμος να πουλήσει τα σουβλιά, τα σφυριά και όλα τάλλα του μαγαζιού του, και να τους ακολουθήσει. Θάφινε ένα ποσόν, έλεγε, στη γυναίκα του, και τα παιδιά του, για να περνούνε, κέπειτα, άμα έτοιμαζόταν το κράτος, θά έρχότανε και θά τους έπαιρνε.

Και βιαζότανε να φύγει, βιαζόταν και όλο ρωτούσε το Θεοφάνη, το φίλο του Φίλιππα, πότε επί τέλους, θά ξεκινούσαν.

Ο Θεοφάνης πάλι, εΐτανε σαν ύπασις της του Φίλιππα. Αυτός όμως, ήθελε και δεν ήθελε να φύγει. Μετά από κόπους και βάσανα, είχε κατορθώσει να πάρει το χαρτί του απ' το γυμνάσιο και να γίνει φοιτητής, και του έρχότανε δύσκολο να φύγει την Ελλάδα και το καμάρι, πούχε, πώς εΐτανε στο Πανεπιστήμιο. Άλλ' αγαπούσε όμως, τις γυναίκες υπερβολικά, και ο Φίλιππος τούχε πεί, ότι, όπως του διηγήθηκε κάποιος συγγενής του, που τότε με τα μάτια του, εκεί, σ' αυτά τα μέρη βρισκότανε διάφορες καλλονές, μαυρες, καφετιές, μελαψές, μελαχροινές, όλο φωτιά, και το σπουδαιότερο γυμνές. Ηξερε ο Φίλιππος πως μόνο αυτό θά τον τραβούσε να δεχτεί, γιατί μ' όλη την αγάπη πούχε στις γυναίκες, ποτέ δεν είχε κατορθώσει να τα φτιάξει με καμιά. Και δεν εΐτανε μέρα να μην τον απαντήσουνε να τρέχει πίσω από κανένα κοριτσάκι, που το βλέπανε να βαδίζει γρήγορα όσο μπορούσε, για να ποφύγει τη μορφή του, που δεν εΐτανε διόλου, μα διόλου συμπαθητική. Κοντός με μακρυά μύτη, ξανθός και μαλλιαρός τόσο, που μόλις λίγο μάγουλο έμενε άδιο απ' τις τρίχες, κοντόφθαλμος με γυαλιά. Δυνατός όμως, με κάτι χέρια μακρύτερα απ' όσο έπρεπε να ναι, και χοντρά. Κρατούσε πάντα μια μαγκούρα από σιδερόξυλο. Έσπαζε μαγκούρες, τις μαγκούρες των άλλων, στα μπράτσα του και σε όλους εΐταν άγριος και μόνο στο Φίλιππα άκουγε. Άλλα του φαινόταν αυτονού, πως ο Θεοφάνης όλο ζητούσε να σπάσει τα δεσμά του τα άόρατα, ή την άλυσιδα την άόρατη, που τον κρατούσε απ' τη μύτη, καθώς τις άρκουδες, κέκανε όπως αυτή.

Εΐδε ο Φίλιππος και τον παντουφλά Ζαχαρία. Και τον εΐδε αυτόν να περπατά πάνω κάτω μες' στο ευρύχωρο μαγαζί του, μόνος.

— Καλώς τον, καλώς τον, εΐπε στο Φίλιππα. Κ' ύστερα :

— Έγώ πάει, τα ξεπούλησα, πάει ή παλιοδουλιά! Στόν δέξω απ' εδω την έστειλα! Όπως ο κύριος ήμων Ίησους

Χριστός έβγαλε τα δαιμόνια απ' τους δαιμονισμένους τα ρριζε στους χείρους! Και τώρα είμαι χωρίς τα δαιμόνια, χωρίς το χρέμα τη σκέψη δηλαδή, να κερδίσω χρέμα. Είμαι πρώτος και καλλίτερος! Μην άργεις μόνο! Μπαίμε να δούμε άλλον κόσμο και όχι σπίτια, σπίτια, μια πέτρα πάνω στην άλλη!

Αυτά τα τελευταία λόγια, εΐτανε λόγια του Φίλιππου που τάχε μάθει με άλλα πολλά μαζί, σαν τραγουδάκι.

Ο Φίλιππος είχε μείνει ξερός. Τον βεβαίωσε όμως πως θά γινόταν αυτό σε λίγο, αφού πρώτα κάτι πήγε στο πεί, πως κανά έκανε να βιαστεί.

— Τι λές, τί λές! του εΐπε αυτός, άπόφαση!

Και ο Φίλιππος έφυγε.

— Βλέπεις τί έκανες; εΐπε στον έαυτό του, καθώς πηγαίνε με σουφρωμένχ φρύδια σπίτι του, να τα έργα σου!

Στο σπίτι τους βρήκε όλους στο τραπέζι, να περιμένουν το φαΐ, που δεν εΐταν άκόμα έτοιμο. Ο γαμπρός του με τη μύτη του προς τα επάνω σαν έτοιμη να φύγει σάλπιγγα βρισκόταν όπως πάντα, στη μέση, γεμάτος ευτυχία. Κι έθισε και ο Φίλιππος στη θέση του χωρίς να βγάξει μιλιά ή να ανακατώνεται στις έμιλιες τους. Άλλα κι αυτοί πάλι σπάνια να του μιλήσουν, και μόνο κάποτε, ο πατέρας του κάτι θά τούλεγε. Ίσως έδλεπε αυτό και τον λυπότανε.

Όταν τους εΐδε πάλι μαζεμένους έτσι, και αγαπημένους, πάλι επεθύμησε το ταξίδι της Αφρικής, να φύγει μακρυά τους, άλλ' ή επιθυμία του βρήκε τώρα, γρήγορα ένα εμπόδιο, το προσωπάκι το ξανθό της μικρόσωμης κόρης.

Αυτά μιλούσαν και πρό πάντων ο γαμπρός του. Και κουγε ο Φίλιππος και τί λέγανε.

Αυτήν την ήμερα τάχανε με την πόλη, που κατοικούσαν. Και βρισκανε πως δεν εΐταν κατάλληλη για αυτό, δεν είχε τίποτα καλό, εΐταν πρόστυχη, βρώμικη.

— Πόλη είν' αυτή, έλεγε ο γαμπρός του, να μη μπερδεύεις να βρεις άνθρωπο να μιλήσεις! Ά, Άθήνα και πάλι Άθήνα!

— Άθήνα! έκανε ή αδελφή του μ' ένα τίνιγμα με κρο το κεφαλιού, άριστοκρατία!

— Τώρα βάζετε την Άθήνα! εΐπε και ο ένας αδελφός του, πούχε σπουδάσει στην Άθήνα κι' όλο γιαυτήν έλεγε.

— Μα μου φαίνεται, εΐπε και ο πατέρας του στο γαμπρό του, πως ίσα, ίσα, για τη δουλιά σου αυτό το μέρος σου χρειάζεται!

— Τι, τί λές; Μαυτά εδω τα ζώα; Μα δεν ξέρεις εΐ το π'αν εΐνε το περιβάλλον; Η νομίζεις, πως εΐνε έμμερικά βιβλία να κάνει κανείς μια έφεύρεση! Έ, εδω θέλει!

— Έτσι εΐνε, μίλησε και ή μάνα του, μ' ένα θυμωμένο κοιτάζοντας τον άντρα της, εδω νομίζεις πως ή ζωή εΐ φαΐ και ύπνο! Το περιβάλλον, ή διασκέδαση, ο κόσμος καλός!

— Η άριστοκρατία! πρόσθεσε ή αδελφή του.

— Ίσως! άπάντησε ο πατέρας του τεντώνοντας το λαιμό του με μια κίνηση χήνας.

(Συνέχεια)

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ Ν. ΒΟΥΤΥΡΑΣ

ΤΟΙΧΟΓΡΑΦΙΕΣ

VII

Το φύλλωμα έχει αρχίσει να κλαδώνει
τριγύρω από τη στέγη, σμαραγδί,
και ή νυχτερίδα απ' την καπνιά φτερώνει
των δοκαριών, την άνοιξη εΐταν δη.
Έρπει μια πάχνη, μπλάβα, προς τα βράδια
μακρυά στον κάμπο, ως να ναι συννεφιά,
σχυρτά γυρνάνε πίσω τα γελάδια
μες απ' τα στάχια τ' άωρα, χρυσαφιά
που βάφει—εΐταν προβαίνει απ' τη γαλήνη—
κι' άπάνω απ' όλα κρέμεται, ή Σελήνη.

*

Στην ευφροσύνη αυτή, ή ψυχή, αφημένη
δ' εΐρα πλέκει τώρα, άγροτικά,
κι' ή καταχνιά, που ή Έσπέρα ξεθυμαίνει,
τα χρωματίζει όλα, ως σκηνικά,
σε μια παληά βουκολική ιστορία.
Στα θάμνα, ένα κοπάδι σείεται άργά,
κι' απ' τα κουδούνια χύνεται άρμονία,
που άκούγεται, οα ν' άντηχεί μακρυά,
μες απ' το κάμπου τη βαθιά γαλήνη.
Κι' άπάνω απ' όλα κρέμεται ή Σελήνη.

Γ. Θ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

WOHLAN!

Το κάκου τ' όνειρεύτηκα, δε γίνηκε το θάμα :
Να ζούσα μ' όσους αγαπώ και μ' αγαπούν άντάμα,
Μ' άδέρφι και συμμαθητή και παιδική μου γνώρα
Στο σπίτι που μεγάλωτά, στην πρώτη πύειδα χώρα.

Μα τους ανθρώπους γνώρισα—βραδιάζω, ξημερώνω,
Καλώς ος γύρα, έχετε γειά—τους χαιρετώ τον πόνο.
Κι' εΐπα ταβέρνα σπίτι μου, κι' εΐπα πονεί δικός μου
και λίγο λύρα που βαρώ τη μετρα κλαίω του κόσμου.

ΒΑΣΙΛΗΣ ΡΩΤΑΣ

ΟΧΤΑΒΑ

Ρέει ή ζωή μου ή άνθισμένη
θρύλινη ζωή σαν παραμύθι
που ξενερίζει από τη λήθη
σκορπά ευωδιές οα φρέσκο τίλλιο
μέσ' στο χειμερινό βασιλείο
ή έλπίδα που το χαρακώνει.
Πιλότο μου έχω το τελόνι
του νοϋ.— Η Νεράιδα με προσμένει.

Μ. ΦΙΛΗΝΤΑΣ

ΣΟΝΝΕΤΟ

Σ' άντίκρυστα και νοιώθω στην καρδιά μου,
Την άθώα, την πολυταραγμένη,
Να πέφτη ή καταιγίδα ή λυσιασμένη
Που μου σπάραζε πριν τα σωθικά μου.

Σ' άντίκρυστα... και νοιώθω δλδδθά μου
Τη θάλασσα που κύλαε μανιασμένη
Να παύη να με δέρνη, ήσυχασμένη...
Πώς μου ρχεται να κλάψω απ' τη χηρά μου!

Ο άγέρας εΐπου μέσα μου έδογγοϋσε,
Αύρα γλυκειά έχει γίνει που χαϊδεύει...
Μ' έλπιδαν, ή καρδιά μου σ' άγναντεύει!

Το πλάσμα της μην εΐται που εΐζητούσε!
"Ο,τι ή καθάρια μαρτυράει μορφή σου
(Ω νατανε!) Πές μου, εΐναι κι' ή ψυχή σου;...

ΒΑΡΚΑΡΟΛΛΑ

Ο ήλιος γέρνει,
Τ' άγέρι φέρνει
Γοργά τη βάρκα
Προς την ξηρά.

Μαλλιά ριγμένα...
Νερά άφρισμένα...
Και το τραγούδι
Γύρω άντηχά.

Κι' ο νος χαμένος,
Παραδομένος
Σε κάποια θύμηση
Μεθυστική,

Γλυκαρμενίζει...
Κι' όλο γυρίζει
Στην ίδια σκέψη
Που τον κρατεί :

Σε κάποιο δειλί...
Σε κάποια φίλη...
Σε κάποια μάτια...
Κάποια μαλλιά...

Ο ήλιος γέρνει,
Τ' άγέρι φέρνει
Γοργά τη βάρκα
Προς την ξηρά.

ΑΝΤΙΟΧΟΣ ΕΥΑΓΓΕΛΑΤΟΣ

Η ΨΥΧΟΚΟΡΗ

Καθώς ανέβαινε τη σκάλα, άκουσε τη φωνή της Ρόζας, που τραγουδούσε πάντα τον ίδιο σκοπό..

Μπήκε στη μικρή τραπεζαρία με το μεγάλο στρογγυλό τραπέζι στη μέση. Στη μιάν άκρη του τραπέζιου κάθονταν ή μητέρα του, έχοντας πάντα ζωγραφισμένο στο πρόσωπό της, το ίδιο άπροσδιόριστο χαμόγελο. Στην άλλη άκρη ή Ρόζα, που δεν έπαψε καθόλου το τραγούδι της, μα που τον κύτταζε κατάματα και του χαμογελούσε, κουνώντας κάποτε—κάποτε το ξανθό της κεφάλι και δείχνοντας τα κάτασπρα δόντια της.

Η μητέρα σήκωσε απ' το ράψιμό της τα κουρασμένα μάτια της και τον κύτταξε. Ύστερα κούνησε το κεφάλι της και τον καλησπείρεσε.

Πήγε και κάθισε στο χαμηλό ντιβάνι της γωνίας, σταυρώνοντας τα πόδια του κι' έχοντας πάντα καρφωμένα τα μάτια του στη Ρόζα...

Η φωνή της Ρόζας άκούγονταν τώρα καθαρά, βγαίνοντας απ' τον λάρυγγά της, σαν το νερό που ξεπηδά απ' την πηγή... Ύστερα ανέβαινε στις ψηλές νότες, ψηλά, πιδ ψηλά, έτσι, που άκούγονταν σαν κελάιδιμα πουλιού.

Η μητέρα ζάρωσε λίγο τα μεγάλα της φρύδια κι' έσκυψε πάλι στο ράψιμό της...

Η Ρόζα έβγαλε μιá δυνατή φιλή φωνή κ' ύστερα σώπασε.

Μιά σταχτόμαυρη γάτα, που έκανε την κοιμισμένη, πήδηξε απ' την καρέκλα που ήταν ξαπλωμένη και πήγε κοντά του, τεντώνοντας τα πιασινά της πόδια κι' άνοιγοντας διάπλατο το στόμα της, έτσι, που φάνηκε ή γλώσσα της, μιá στενή κόκκινη κορδέλλα...

Το παλιό κρεμαστό ρολόϊ, έκανε κάποιον κρότο σá να ξεκουρντίζονταν κ' ύστερα άρχισε να χτυπάη σιγά-σιγά, όχτώ φορές.

Η μητέρα σήκωσε για μιá στιγμή τα μάτια της και κύτταξε τους δείχτες, που σαν δυό δάχτυλα κοκκαλιάρικα, σκευρωμένα, δείχνανε τις ώρες που πέραγαν τόσο γρήγορα...

Στο πρόσωπό της χύθηκε τώρα κάτι, σá χλωμάδα, που την έκανε να φαίνεται πολύ πιδ γερασμένη, παρά πριν, που ήταν ζωγραφισμένο κείνο το χαμόγελο στο πρόσωπό της...

...Και στα τζάμια άρχισαν να χτυπούν οι ψιχάλες της βροχής, σá να χτυπούσαν απ' έξω κάποια πουλάκια με τις λεπτές μυτίτσες τους, παγωμένα απ' το κρύο, για να τους άνοιξουν...

Είχε χτυπήσει έννιά φορές το παλιό κρεμαστό ρολόϊ, όταν στο άνοιγμα της πόρτας φάνηκε το χοντρό και κόκκινο πρόσωπο του Στρίγγα.

Στης γυναίκας του το πρόσωπο, καθώς τον είδε να μπαίνει άξαφνα, ζωγραφίστηκε πάλι κείνο το χαμόγελο... Άφησε το ράψιμό της και σηκώθηκε.

Ο Στρίγγας μπήκε γέσα βήχοντας και χτυπώντας δυνατά τα πόδια του στο πάτωμα, σá ναθελε να σε κάνη να

καταλάβης, πώς αυτός ήταν το άφεντικό εκεί μέσα.

Η Ρόζα δεν τραγουδούσε τώρα, παρά είχε σηκωθεί και στέκονταν παράμερα, βαστώντας την άκρη της άσπρης ποδιάς της και φέρνοντάς την γύρω-γύρω.

Ο γιός του, ο Πέτρος, δεν κουνήθηκε απ' τη θέση του, παρά, θαρρείς, τεντώθηκε περισσότερο πάνω στο χαμηλό ντιβάνι κι' άνοιγόκλεισε κάνα-δυό φορές το στόμα του λέγοντας σιγά-σιγά :

— Καλησπέρα...

Ο Στρίγγας είπε ένα γρήγορο «καλησπέρα» και πήγε και κάθισε όλοένα στη θέση του, στο κεφάλι του τραπέζιου, πέρνοντας μιá πόζα, σá ναθελαν να τον φωτογραφίσουν...

Η γυναίκα του κάτι πήγε να πη, μα σταμάτησε...

Ύστερα βγήκε γρήγορα έξω.

Η Ρόζα κινήθηκε για μιá στιγμή κ' ύστερα στάθηκε πάλι, όπως πριν, βαστώντας ίδια την άκρη της ποδιάς της... Οι στάλες της βροχής χτύπαγαν τώρα πιδ δυνατά στα θαμπά τζάμια. Ποδ και ποδ μιáν άστραπή, σá μιá μακρυά χρυσή κορδέλλα, έλαμπε ανάμεσα στα σύννεφα...

Ο Στρίγγας είχε βγάλει απ' την τσέπη του μιá φημερίδα και διάβαζε, σκύδοντας το κεφάλι του πάνω στο τραπέζι.

Η Ρόζα πατώντας στις μύτες των ποδιών της βγήκε, κλείνοντας πίσω της με πρόφύλαξη την πόρτα.

Ο Στρίγγας σήκωσε το μεγάλο κόκκινο μούτρο του απ' τη φημερίδα κι' έριξε μιá γρήγορη ματιά γύρω του Ύστερα κύτταξε προς την πόρτα.

Ο Πέτρος κατάλαβε πώς κάτι ήθελε να του πη.

Ο Στρίγγας ξερόδηξε κανά-δυό φορές και τράδηξε τη καρέκλα του κοντήτερα στο ντιβάνι :

— Άκουσε Πέτρο... Ο Νίκος μούκανε παράπονα σήμερα... Δεν του φέρεσαι, λέει, καλά έδω μέσα... Με το δικό του... Δεν είναι κανένας... Μην ξεχνάς πώς είμαστε συνέταιροι και μās συμφέρει αυτός ο γάμος... Ύστερα, δου για τη Ρόζα, θάνα ή μεγαλύτερη ευεργεσία από μέρους μας !...

Κι' έλεγε σιγά-σιγά και καθαρά τις τελευταίες αυτές λέξεις.

Ο Πέτρος έπερνε δύσκολα την άναπνοή του.

Ο Στρίγγας ξερόδηξε πάλι κάνα-δυό φορές :

— Στο κάτω-κάτω τί ήταν ή Ρόζα ;... Ένα κορίτσι που το μαζέψαμε απ' το δρόμο, για να φάη μαζί μας ένα κομμάτι ψωμί !... Δέ λέω... Ίσως να την συμπαθās...

Ο γιός του τον κύτταξε κατάματα. Ύστερα έσκυψε κάτω το κεφάλι του τόσο πολύ, σá να τον βάραινε και να μη μπορούσε να το βαστήξη όρθιο. Τα δάχτυλά του άρχισαν να παίζον νευρικά. Το μυαλό του, που ήταν σαν κομισμένο, ξύπνησε με μιās και χίλιες άλλόκοτες ιδέες άρχισαν να περνούν απ' το κεφάλι του. Για μιá στιγμή, νόμιζε πώς άκουσε το συνηθισμένο τραγούδι που τραγουδούσε ή Ρόζα, πάντα το ίδιο, έτσι, που ανέβαινε στις ψηλές νότες κι' έμοιοζε ή φωνή της σαν κελάιδιμα πουλιού. Ύστερα νόμιζε πώς έδλεπε τα κάτασπρα δόντια της... Τα μάτια του παίζανε για μιá στιγμή άνήσυχα κ' ύστερα στάθηκαν πάλι όπως πριν άκίνητα, βλέποντας σένα σημείο...

Την άλλη μέρα ήρθε ο Στρίγγας μαζί με τον γαμπρό, που θάτρωγε μαζί τους. Αυτός ήταν ένας άνθρωπάκος κοντός, με κάτι πολύ μικρά γαλανά μάτια, σá χάντρες. Το μούτρο του ήταν χοντρό και κόκκινο—όπως του Στρίγγα—κι' είχε μιá μεγάλη κοιλιά... Φορούσε κάτι φαρδύα μαύρα ρούχα κ' είχε περασμένη απ' την κουμπότρυπα του γέλεκου του, μιá χοντρή χρυσή καδένα... Το κεφάλι του στην κορφή ήταν φαλακρό κ' είχε ένα στόμα τόσο μεγάλο, που καθώς γέλαγε, φαίνονταν πέρα ως πέρα τα στραβά δόντια του...

Στης μητέρας το πρόσωπο, καθώς τους είδε να μπαίνουν, ζωγραφίστηκε κάποιο χαμόγελο.

Η Ρόζα που στέκονταν παράμερα, φορώντας το καινούργιο της ρόδινο φόρεμα, κούνησε μιá φορά γρήγορα το κεφάλι της, σá ναθελε να χαιρετίση...

Ο γαμπρός έκανε μιá βαθείαν ύπόκλιση. Φαίνεται όμως πώς θα κοπίασε πολύ, γιατί άμα σήκωσε το κεφάλι του, το πρόσωπό του είχε γίνει κόκκινο σαν τη φωτιά και τα μάτια του είχαν φουσκώσει, σá ναχε κλάψη πολύ...

Ο γιός του Στρίγγα έκανε κάποιον μορφασμό.

Ο γαμπρός προχώρησε και κάθισε σε μιá καρέκλα, έχοντας πάντα καρφωμένο το βλέμμα του στη Ρόζα.

Ο Στρίγγας προχώρησε κι' αυτός, χτυπώντας δυνατά τα πόδια του και κάθισε απέναντί του..

Η γυναίκα του κάτι πήγε να πη, μα σταμάτησε...

Μετά το φαί, ο γαμπρός άρχισε να διηγείται μιá ιστορία, για κάτι που τούχε συμβεί—έδω και τρία χρόνια—με μιá γυναίκα που γνώρισε μιá βραδυά σιδ σπίτι ενός φίλου του...

Η Ρόζα, που κάθονταν δίπλα του, έννοιωθε πότε-πότε τον άγγώνα του που ζύγωνε στο μπράτσο της... Και γύριζε όλοένα και την κυττούσε και γέλαγε κάθε λίγο, άνοιγοντας τόσο πολύ το στόμα του, που φαίνονταν πέρα ως πέρα τα στραβά δόντια του...

...Κι' εξακολουθούσε ακόμα να διηγείται. Κ' ήτανε τόσο παράξενη ή ιστορία, που σένα μέρος το πρόσωπο της μητέρας, πήρε ένα δυνατό κόκκινο χρώμα...

Ο Στρίγγας τον κύτταζε πάντα στα μάτια και γέλαγε κι' έπερνε κάποτε το πρόσωπό του μιá έκφραση, σá να νοιωθε μιá μεγάλη ευχαρίστηση...

Η Ρόζα για μιá στιγμή έννοιωσε το χοντρό πόδι του που πλησίαζε το δικό της...

Ο Στρίγγας κάρφωσε το βλέμμα του άπάνω της κι' άρχισε να γελάη τόσο δυνατά, που απ' τα μάτια του άρχιταν να τρέχουν δάκρυα...

Ο Πέτρος κάθονταν στο χαμηλό ντιβάνι της γωνίας και κυττούσε μένα άπροσδιόριστο βλέμμα προς το ταβάνι.

Η σταχτόμαυρη γάτα, που ήταν ξαπλωμένη σε μιá καρέκλα, πήγε και μαζεύτηκε στα πόδια του.

Απ' το κεφάλι του πέραγαν χίλιες ιδέες μαζί, έτσι, που καμμιá δε μπορούσε να ξεχωρίση...

...Ύστερα χτύπησε το παλιό κρεμαστό ρολόϊ έντεκα φορές...

Όταν πήγαν να πέσουν, ήταν περασμένα πια μεσάνυχτα.

Ο πατέρας του πέρασε να πάη στην κάμαρά του κ' είδε το χοντρό κόκκινο μούτρο του γελαστό...

Ποτέ του δε θυμώταν να τον είδε έτσι.

Ύστερα είδε τη Ρόζα που πέραγε, βαστώντας ένα κερλί κι' έχοντας ξέπλεκα τα μαλλιά της. Του φάνηκε τόσο όμορφη... Και τα ξανθά μαλλιά της μοιάζανε σαν ένα δεμάτι ώριμα στάχυα...

Ύστερα είδε την πόρτα που έκλεινε πίσω της.

Έσκυψε το κεφάλι του πάνω απ' τη λάμπα και την έσβυσε. Το σκοτάδι έπεσε με μιās στα μάτια του, σαν ένα βαρύ μαύρο πέπλο... Πλησίαζε ψάχνοντας στο κρεβάτι και κάθισε. Γύρισε τα μάτια του γύρω γύρω και προσπαθούσε να διακρίνη ανάμεσα στο πηχτό σκοτάδι. Ύστερα έννοιωσε την καρδιά του να χτυπάη γρήγορα...

...Και του φάνηκε πώς ήταν τόσο μόνος, όσο ποτέ του.

Γύρισε πάλι γύρω-γύρω τα μάτια του, μα δε μπόρεσε να δη, παρά ένα άτέλειωτο πηχτό σκοτάδι...

THEODOR KERNER

ΔΕΗΣΗ ΤΗΝ ΩΡΑ ΤΗΣ ΜΑΧΗΣ

Πατέρα, σὲ ἀνακράζω !
Τῶν κανονιῶν τὰ σύννεφα βογγοῦνε καὶ μὲ ζώνουν,
Ρυάζονται γύρω μου ἀστραπές, λάμπουν καὶ μὲ τυφλώνουν.
Σένα, τίς μάχες ποὺ ὀδηγεῖς, σένα ἀνακράζω !

Πατέρα, ὀδήγησέ με !

Πατέρα, ὀδήγησέ με !

Ἐσὺ στὴ νίκη ὀδήγησέ με, στὸ θάνατο μαζί σου :
Ἀναγνωρίζω, Κύριε, κι' ἀκούω τὴν προσταγὴ σου.
Ὅπου Ἐσὺ θέλεις, πῆγαινε τὰ βήματά μου.

Θεέ, σὲ ἀναγνωρίζω !

Θεέ, σὲ ἀναγνωρίζω !

Κι' ἔταν τὰ φθινοπωρινὰ φύλλα σιγὰ θροοῦνε,
Κι' ἔταν στὴ μάχη οἱ κεραυνοὶ τριγύρω μου βογγοῦνε,
Ἄναρχη Χάριτος πηγῆ, σὲ ἀναγνωρίζω.

Πατέρα, εὐλόγησέ με !

Πατέρα, εὐλόγησέ με !

Τὴν πᾶσα μου ἔρχομαι ζωὴ, στὰ χέρια σου ν' ἀφήσω·
Ὡς μοῦ τὴν ἔδωκες ἐσὺ, πάρτην, ἀν θέλῃς, πίσω.
Στὸ θάνατον ἢ στὴ ζωὴν εὐλόγησέ με !

Θὰ σ' ἀνυμῶ, Πατέρα !

Θὰ σ' ἀνυμῶ, Πατέρα !

Γιὰ μάταια πλοῦτι κι' ἀγαθὰ τῆς γῆς δὲν πολεμάμε·
Ὅ,τι βαθύτερα ἱερὸ μὲ τὸ σπαθὶ φυλάμε :
Γι' αὐτὸ νικῶντας, πέφτοντας, εὐλόγησέ με.

Θεέ, παρ' τὴ ζωὴ μου !

Θεέ, παρ' τὴ ζωὴ μου !

Ὅταν τοῦ χάρου οἱ κεραυνοὶ θεὰ μὲ χαιρετίσουν,
Κι' ἀνοίγοντας οἱ φλέβες μου σὰ βρύσες ἀναβλύσουν :
Σὲ σένα, Θεέ μου, τὴ ζωὴ μου παραδίνω !

Πατέρα, ὀδήγησέ με !

LUDWIG UHLAND

ΑΝΟΙΞΙΑΤΙΚΗ ΠΙΣΤΗ

Τ' ἀγέρια ξύπνησαν γλυκὰ,
Μέρα καὶ νύχτα μυστικά·
Θροοῦν καὶ πάλι οδοῦνε.
Καινούριοι ἀχοί, νέα εὐωδιά !
Μὴν τρέμῃς πιά, φτωχὴ καρδιά,
Κι' ἔλα σου ἄλλοιῶς θάρθοῦνε.

Πιὸ ἄμορφη ἢ γῆ καθημερνὰ,
Θαρρεῖς πῶς νέα ζωὴ ξυπνᾷ,
Παντοῦ οἱ ἀνθοὶ πῶς ζοῦνε·
Λουλουδιασμένη ἢ λαγκαδιά :
Ἐέχνα τὸν πόνο σου, καρδιά,
Κι' ἔλα σου ἄλλοιῶς θάρθοῦνε.

(Μετάφραση)

ΛΕΩΝ ΚΟΥΚΟΥΛΑΣ

JOSUÉ CARDUCCI

ΧΕΙΜΩΝΙΑΤΙΚΟΣ ΗΛΙΟΣ

Μὲς στῆς ψυχῆς τὴ χειμωνιά τὴν ἔρημη
Ἡ γλυκεῖα παρουσιάζεται
Μορφή, κι' ὡς γγίζει σπᾶνε εὐτὺς τὰ σύννεφα
Τῆς θλίψης κι' ἀφανίζονται.

Κι' ἀπὸ χαρὰ γαλάζια ξανανιώνεται
Κάθε μου σκέψη· αἰστάνομαι
Μὲ μύχια ζήση νὰ ριγοῦν τὰ σπλάχνα μου·
Ὅκνὸς ὁ πάγος σκίζεται.

Κι' ἀπ' τὰ ὑπέρτατα ὕψη οἱ ἀγάπες χύνονται
Τῶν ἴσκιων οἱ ἐνθυμούμενες·
Κυλοῦν μὲ ρυάκια δροσερὰ ἀπὸ δάκρυα
Κάτω ἀπ' τὴ σκιὰ τῆς ἀνίας.

Κυλοῦν μὲ φλοίσβους ποὺ μὲς στ' ἄντρα κράζουνε
Ἡχοὺς ἐρώτων π' ἔμειναν
Καὶ μ' εὐφροσύνη τῶν νερῶν στὶς ὄχτες του
Ποῦ ὕπνους ξυπνοῦν στὰ λούλουδα.

Κυλοῦν, καὶ σὲ ποτάμι ἀξαίνουν διάφανο,
Ὅπου ὄχτες, δέντρα, ὑψώματα
Καὶ τοῦ ἀγέρα τὸ γέλιο τὸ τρεμάμενο
Ἡρεμα καθρεφτίζεται.

Στὴ νεφιασμένη ἐσὺ κορφὴ τῆς ὑπαρξῆς,
Ὅ γλυκεῖα εἰκόνα ὑψώνεσαι·
Καὶ τὸ ποτάμι τῆς ψυχῆς ν' ἀπλώνεται
Κοιτᾷς στὸ φέγγος τ' ἄσπιλο.

(Μετάφραση)

ΓΕΡΑΣ. ΣΠΑΤΑΛΑΣ

G. RODENBACH

Η ΚΑΣΕΤΙΝΑ

Γιὰ κάποιες μέρες νεκρικὲς γεμάτες δάκρυ κι' ἔνοια
Φυλάγει μὲς σ' ἓνα κρυφὸ συρτάρι στὸ κομὸ τῆς,
Μιά κασετίνα ἢ μάνα μου παληὰ καὶ σιδερένια,
Ποῦ ὡς τώρα μόνο δυὸ φορές τὴν ἔδειξε στὸ γυιὸ τῆς.

Κ' ἢ κασετίνα πένθιμη σὰν φέρετρο, βαρεῖα ναι...
Κλεῖ τῶν γονιῶν τῆς τὰ μαλλιά ὁποῦ ναι πεθαμένοι,
Σὲ σακουλάκια ξέθωρα ὁποῦ μοσχοβολᾶνε,
Καὶ τὰ φιλεῖ καμμιὰ φορὰ τὸ βράδυ ἀφηρημένη.

Σὰν πέθαναν οἱ δυὸ ξανθές, μικρές μου ἀδερφοῦλες,
Τὴν ἀνοίξε, ξανάκρυψε δυὸ μποῦκλες τους μὲ πόνο.
Ὅχι ! μᾶς ἀπόμεινε ἀπ' αὐτές, λεπτὲς ἄλυσσιδοῦλες,
Στὴν κασετίνα τὴν παληὰ, δυὸ χρυσοὶ κρῖκοι μόνο.

Μὰ μιὰ κι' ὁ τάφος ἔλους μας, ἀκαρτερεῖ... μητέρα !
Σὰν θάρθη καὶ γιὰ μὲ ἢ σκληρὴ τοῦ πεπρωμένου μέρα,
Ὅπου στὴν κασετίν' αὐτὴ θὰ πάω χλωμὸς νὰ κλείσω
Λίγα μαλλιά σου, ἄμποτες ἄσπρα νὰ τὰ φιλήσω !

(Μετάφραση)

Γ. ΣΗΜΗΡΙΩΤΗΣ

JOHN KEATS

ΩΔΗ Σ' ΕΝ' ΑΗΔΟΝΙ

Πονεῖ ἡ καρδιά μου, παραλεῖ βαθεῖα τὴν αἰσθησὴ μου
Χαυρὴ τοῦ ὕπνου ἀποθυμῶ, φαρμάκι ὡς νάχω πιεῖ,
Σὰν ἔπιον ν' ἀποστράγγιζα βαρὺ καὶ τὸ κορμὶ μου
Νάχω βυθίσει λίγο πρὶν στῆς Λήθης τὴν πηγῆ—
Λὲν τὴ φθονῶ τὴ μοῖρα σου τὴν τόσο εὐτυχημένη
Μὰ εἶμαι κ' ἐγὼ μακαριστὸς στὴ θεῖα τὴν εὐτυχία σου,
Ποῦ ἐσὺ, Δρυάδα τῶν δεντρῶν ἀλαφροφτερωμένη,
Πλέχεις τὴ μελωδιά σου

Καὶ μὲ τὴ χλωρὴ τῶν φηγῶν καὶ τῶν σκιῶν τὸ πλήθος
Κ' ὕμνο μ' ἀλαφρανάσαστο τοῦ θέρους ψέλνεις στῆθος.

II

Ποῖς θὰ μοῦ δώσῃ μιὰ γουλιὰ κρασί ποὺ νάχη μείνει
Καὶρὸ στῆ γῆς ποὺ σκάφηκε βαθεῖα νὰν τὸ δροσίσει,
Ποῦ πίνοντάς το νὰ γευτῶ χλωρίδα, ἀγρὸ καὶ φύση,
Χοροὺς, σκοποὺς προδηγγιανούς, χαρὲς σὲ ἠλιοκαμίνοι !
Ὅ ! ἓνα κροντήρι μὲ κρασί τοῦ Νότου γιομισμένο
Ἐέχει ἀπ' τὴν ἀληθινή, τὴν πορφυρῆ Ἰπποκρήνη,
Ποῦ μὲ διαμάντια τὸν ἀφρό, ν' ἀστράφτη σὰ ρουμπίνι
Καὶ μ' αἱματοβαμένο

Στόμα νὰ πιῶ κι' ἀθώρητος νὰ φύγω συντροφιὰ σου,
Μακριὰ τοῦ κόσμου νὰ χαθῶ στὴ σκοτεινιά τοῦ δάσου.

III

Μακριὰ νὰ φύγω, ἀέρας νὰ γινῶ καὶ νὰ ξεχάσ' ἢ
Ψυχὴ μου ἔτι δὲ γνώρισες ποτέ σου ἐσὺ στὰ δάση,
Τὸ βαρεμὸ, τὸν πυρετὸ, τὸν πόνο, τὴ σαπίλα
Τοῦ ἐδῶ, ποῦ ἔλοι στενάζουσε κι' ἔλο δαρμούς γρικᾶνε,
Ποῦ οἱ γέροι τρέμουν νιώθοντας μιὰ κρύα ἀνατριχίλα,
Τὰ Νιάτα ἀξαίνουσε χλωμά, φαντάσματα καὶ πᾶνε.
Ποῦ μιὰ στὴ σκέψη νὰ δοθῆς κ' ἢ θλίψη σὲ κατέχει
Κ' ἢ ἀπελπισιὰ βαραίνει
Τὰ βλέφαρά σου κ' ἢ Ὀμορφιὰ αὔριο δὲν ἀπαντέχει
Τὴ σημερινὴ σου τὴ χαρὰ, ποῦ ἀγάπη νέα μαραίνει.

IV

Μακριὰ ! μακριὰ ! μαζὶ μὲ σένα δέξου με νὰ φύγω
Κι' ἔχι στῶν Βάκχων πιάνοντας τὴν ἄλυπη χορεία,
Μὰ τοῦ Πηγᾶσου τὰ φτερὰ στὸ πέταμα νὰ σμίγω
Κι' ἄς ἀντισκόβει τὸ βαρὺ μυαλό μου τὴν πορεία.
Μαζὶ σου πιά ! εὐγενικιὰ ἢ νύχτα καὶ στὸ θρόνο
Ὀλόλαμπρη βασίλισσα ἢ Σελήνη μπορεῖ νᾶνε
Κι' ἄστρα, νεράιδινη πομπή, τριγύρω ν' ἀκλουθᾶνε.
Μὰ ἐδῶθε φτάνει μόνο

Ὅσο φῶς ἀπὸ τὰ οὐράνια φέρνουνε κάτω οἱ αὔρες
Μέσ' ἀπὸ σκότη δλάνθιστα καὶ χλωσμένες στράτες.

V

Νὰ ξεχωρίσω δὲ μπορῶ τὸ τί μπροστὰ μου ἀνθίζει
Καὶ τί λιθάνια, ἀρώματα κρεμᾶνε γύρω οἱ κλάδοι·

Μὰ μέσα στὸ γέματο ἀπὸ τὰ βάλσαμα σκοτάδι
Μαντεύω τὰ ὄσα ὁ μῆνας ποῦ περνᾷ τὴν ἰσθμὸν
Στὶς χλόες, στὶς λόχμες, στ' ἄγρια τὰ δέντρα τὰ καρποφόρα.
Τὰ λευκαγκάθια, τὴν ποιμενικὴ ἀγριοροδιά,
Βιολέττες γοργομάραντες μὲ φύλλα σκεπασμένες,
Τοῦ Μεσομάη τ' ἄβρα παιδιὰ,
Τὰ μοσκοτριαντάφυλλα, κρασί δροσιᾶς γιομάτα
Καὶ τὰ μαμούδια ποῦ βουερὰ πετοῦν μέσα στὰ βάτα.

VI

Μὲς στὸ σκοτάδι ἀναγκιῶ ! Πόσες φορές ὡς τώρα
Τὸ θάνατο ἐρωτεύτηκα, καλώντας τὸν μὲ χάρη
Γλυκὰ, ἀπαλὰ ὀνόματα στοῦ τραγουδιοῦ τὴν ὥρα,
Ποθῶντας τὴν ἀνάσα μου στὸ γαληνὸ νὰ πάρῃ
Ἄγερα. Τώρα πιὸ πολὺ, ποθῶ ἔτσι νὰ πεθάνω
Δίχως δδόνῃ στὸ ἦσυχον τὸ μεσονύχτι ἀπάνω,
Καθὼς ἐσὺ μελωδικὰ θὰ χύνεις τὴν ψυχὴ σου
Στὴν τόση ἔκστασή σου !

Θὰ κελαιῖδας, θὰ κελαιῖδας, τοῦ κάκου γιὰ τ' αὐτιά μου—
Γιὰ τὴ θεϊκὴ σου τὴ requiem νεκρὸς θεὸ νᾶμαι χάρμου.

VII

Ποῦλι ἀπέθαντο, ἐσὺ δὲν πλάστης τοῦ θανάτου !
Δὲ σοῦ πατήσαν τὸ φτερὸ οἱ ἀνθρώποι αἰμοδόροι
Καὶ τὴ λαλιὰ ποῦ μιὰ φορὰ γρικῶ κ' ἐγὼ δῶ κάτω,
Τὴ γρίκησαν γενιὲς παλιές, φτωχοὶ κι' αὐτοκρατοροί.
Κ' εἶνε ὁ ἴδιος ὁ σκοπὸς ποῦ ἐχύθη στὴ θλιμμένη
Καρδιά τῆς Ροῦθ σὰν ἔστεκε σὲ δάκρυ ἀναλυμένη
Νοσταλγικὰ στὸν ξένο ἀγρὸ. Τὸ ἴδιο τὸ τραγοῦδι,
Ποῦ γῆτεψε παράθυρα ποῦ ἀνοίγαν σ' ἀφρισμένους
Γιαλοὺς, σὲ πύργους ξωτικούς, σὲ τόπους πιά χαμένους.

VIII

Χαμένους ! Λέξη ποῦ γιὰ μὲ σὰ μιὰ καμπάνα ἠχάει
Γιὰ νὰ καλέσῃ τὴν ψυχὴ μου πίσω στὴν ἐρμιὰ τῆς.
Ὅ χαῖρε ! χαῖρε ! ἢ φαντασιὰ μου πιά δὲ μὲ γελαίει
Καθὼς θαρροῦσα ἔτι μπορεῖ—ὦ πνεῦμα τῆς ἀπάτης !
Ὅ χαῖρε ! τοῦ παράπονου τὸ ἀντίφωνο σκορπάει
Πάνω ἀπ' τοὺς κάμπους, πάνω ἀπὸ τὸ ρυάκι ποῦ κυλάει
Πίσω ἀπ' τοῦ λόφου τὴν πλαγιὰ· καὶ νὰ σὲ λίγο παύει
Στὰ μακρινὰ χωράφια ποῦ ἢ γύμνια τους τὸ θάδει...
Ἦτανε ὄραμα, ὄνειρο ποῦ ξυπνητὸς θωροῦσα ;
Πέταξε κείνη ἢ μουσικὴ !—Κοιμόμουν ἢ ἀγρυπνοῦσα ;

(Μετάφραση)

ΝΙΚΟΣ ΛΑΓΔΗΣ

Ο ΩΚΕΑΝΟΣ

ΤΡΑΓΩΔΙΑ ΣΕ ΕΠΤΑ ΕΙΚΟΝΕΣ

ΕΙΚΟΝΑ ΠΕΜΤΗ

— Τα χέρια σου είναι γεμάτα αίματα Χάγγαρτ. Ποιόν σκότωσες Χάγγαρτ;

— Σώπα, Χόρρε. Τὸν σκότωσα εκείνον. Σώπα κι' ἄκου—τώρα θ' ἀρχίσω νὰ παίξω. Στάθηκα κι' ἄλλη φορά ἐδῶ κι' ἄκουγα, μὰ ξαφνικὰ ἔνοιωσα ἕνα τόσο δυνατὸ σφίξιμο στὴν καρδιά!—καὶ δὲ μπόρεσα πιά νὰ μείνω μόνος.

— Μὴ τὸ θολώνεις τὸ μυαλό μου, Νόννη, μὴ μὲ βάζεις σὲ πειρασμό—θὰ τὸ σκάσω καμμιά ὥρα ἀπὸ δῶ. Τὴ νύχτα σὰν κοιμοῦμαι πιά, χύνεσαι ἐπάνω μου, σὰ δαίμονας, μ' ἀρπάξεις ἀπ' τὸ γιανὰ, καὶ μὲ φέρνεις ἐδῶ—δὲν καταλαβαίνω τίποτα. Πές μου ἀγοράκι μου, πρέπει νὰ κρύψωμ τὸ πτώμα;

— Ναί! ναί!

— Μὰ γιατί δὲν τῶριξες στὴ θάλασσα;

— Πιὸ σιγά. Γιὰ ποῖο πρᾶμμα φλυαρεῖς; Δὲν ἔχω τίποτα νὰ ρίξω στὴ θάλασσα.

— Μὰ τὰ χέρια σου εἶναι ἔλο αἵματα...

— Πάψε, Χόρρε! Τώρα θ' ἀρχίσω. Σώπα κι' ἄκου, ἐτένα λέγω: εἶσαι φίλος μου ἢ ὄχι, Χόρρε;

(Τὸν τραβάει πιὸ σιμὰ στὸ σκοτεινὸ παράθυρο τῆς ἐκκλησίας. Ὁ Χόρρε μουρμουρίζει:)

— Τί σκοτάδι.... "Ἄν μὲ σήκωσες ἀπ' τὸ κρεβάτι γι' αὐτὴ τὴν καταραμένη μουσική.....

— Ναί, ναί, γι' αὐτὴ τὴν καταραμένη μουσική.

— Τότε ἄδικα τάραξες τὸν τίμιο μου ὕπνο. Δὲν θέλω μουσική ἐγὼ Νόννη!

— "Ἔτσι; ἔ; "Ἄ, μήπως ἤθελες νὰ τρέχω μέσα στὸ δρόμο νὰ χτυπάω τὰ παράθυρα καὶ νὰ φωνάζω: ἔ, ποιὸς εἶναι ζωντανὸς ἐκεῖ μέσα! "Ἐλάτε νὰ τὸν βοηθήσετε τὸν Χάγγαρτ, ἐλάτε νὰ σταθῆτε μαζί του κόντρα στὰ κανόνια.

— Κάτι τ' ἀνακάτεψες πάλι Νόννη! Πιὲς λίγο ντζίν, ἀγόρι μου, ποῖα κανόνια;

— Σιγώτερα, ναύτη.

(Τὸν τραβάει ἀπ' τὸ παράθυρο)

— "Ὁχι, καὶ μὲ τραντάξεις, σὰ μπόρα!

— Σιγώτερα! Θαρρῶ πὼς μὰς κοίταζε ἀπ' τὸ παράθυρο: κάτι ἄσπρο γλύστρησε πίσω ἀπ' τὸ γυαλί. Μπορεῖς νὰ γελάσης Χόρρε: ἂν ἔμπαινε τώρα ἐδῶ, θάβασα τις φωνές, σὰ γυναῖκα.

(Γελά σιγανά.)

— Μιλᾶς ἔτσι γιὰ τὸ Ντάν; Δὲν καταλαβαίνω τίποτε Νόννη.

— Καὶ μήπως εἶναι ὁ Ντάν αὐτός; Καὶ βέβαια, δὲν εἶναι ὁ Ντάν, εἶναι κάποιος ἄλλος. Δὸς' μου τὸ χέρι σου, ναυτάκι.

— "Ἐγὼ λέγω πὼς θὰ ρούφηξες λίγο παραπάνω, Νόννη, σὰν τότε θυμάσαι—στὸν πύργο. Καὶ τὸ χέρι σου τρέμει. Μὰ τότε μοναχὰ πού τὸ παιχνίδι ἦταν διαφορετικόν.....

— Σ-σ-σ!..

(Ὁ Χόρρε χαμηλώνοντας τὴ φωνή:)

— "Ὁς τόσο τὰ χέρια σου εἶναι στ' ἀλήθεια ἔλο αἵματα. "Ὁι, μοῦ τσακίζεις τὰ δάχτυλα!

(Ὁ Χάγγαρτ ἀπειλητικά:)

— "Ἄν δὲ σωπάσης, σκύλε, θὰ σοῦ τσακίσω ἕνα ἕνα τὰ κόκκαλά σου! Θὰ ρουφιζῶ τὴν κάθε μιά σου φλέβα χωριστά, ἂν δὲ πάψης—σκύλε!

(Σιγῇ! Στενάζει σιγανά, λὲς καὶ παραπονιέται ἢ μακρυνὴ κυματωγῇ—μακρυνὴ τραβήχτηκε ἢ θάλασσα ἀπὸ τὴ μαύρη γῆ. Ἡ νύχτα εἶναι ἄφωνα. Ἡρθε, ἄγνωστο ἀπὸ ποῦθε καὶ στάθηκε ἐπάνωθε ἀπ' τὴ γῆ καὶ σωπαίνει. Σωπαίνει καὶ κάτι περιμένει. Κι' οἱ ἄγριες ὀμίχλες σάλευσαν στὸ συναπάντημα τῆς—ἀνάσαινε ἢ θάλασσα γεμάτη φαντάσματα, καὶ κυνηγάει στὴ γῆ ἕνα κοπάδι ἄφωνους, περὶ θήγιους γίγαντες. Ζυγώνει ἢ ὀμίχλη.)

— Γιατί δὲν ἀνάφεις φῶς; (σκυθρωπά, μὰ πειθίμια πιά, ρωτάει ὁ Χόρρε).

— Δὲν ἔχω ἀνάγκη ἀπὸ φῶς.

— "Ἴσως νὰ μὴν εἶναι κανένας πιά ἐκεῖ;

— Εἶναι.

— Σηκώνεται ἢ ὀμίχλη. Τί σιγαλιά! Μυρίζει κάτι ἄσχημα—τί λὲς καὶ σύ, Νόννη;

— Σ-σ-σ.....

(Πρῶτοι σιγανὸι ἤχοι τοῦ ὄργανου. Κάποιος κάθεται μὲς τὸ σκοτάδι μόνος καὶ κουβεντιάζει σὲ μιά ἀκατάληπτη γλῶσσα στὸ Θεὸ γιὰ κάτι πολὺ σπουδαῖο. Κι' ὅσο κι' ἂν εἶναι ἀδύνατοι οἱ ἤχοι—ξαφνικὰ χάθηκε ἀμέσως ἢ σιγαλιά, σάμπως ἢ νύχτα μ' ἔλες τις μυριάδες τῶν φαντασμαγορικῶν ματιῶν τῆς, νὰ προσηλώθηκε στὴ σκοτεινὴ ἐκκλησία. "Ἀνήσυχη ψιθυρίζει ἢ φωνή:)

— "Ἄκου! Νά, καμώνεται τὸν Χάγγαρτ, Χόρρε! Ὁ μικρούλης Χάγγαρτ στὰ γόνατα τῆς μάνας του. Δὲς: τὰ χέρια ἔλο εἶναι γεμάτα χρυσὸς ἀχιτίδες; ὁ μικρούλης Χάγγαρτ παίζει μὲ τις χρυσὸς ἀχιτίδες. Κοίταζε!

— Δὲν βλέπω, Νόννη, "Ἄσε τὸ χέρι μου, πονάω.

— Νά, καμώνεται τὸν Χάγγαρτ! "Ἄκου.

(Ἐπὶ κόμψα ἀντηχοῦν τὰ κουραστικὰ ἀκκόρ. Ὁ Χάγγαρτ στενάζει σιγανά.)

— Τί ἔχεις Νόννη; Πονᾶς;

— Ναί! Καταλαβαίνεις γιὰ τί πρᾶμμα μιλάει;

— "Ὁχι.

— Μιλάει γιὰ τὸ σπουδαιότερο—καὶ εἶναι τόσο σπουδαῖο αὐτὸ Χόρρε, πού, ἂν μπορούσαμε νὰ τὸ νοιώσουμε... Θέλω νὰ καταλάβω ἐγὼ. "Ἄκου, Χόρρε, ἄκου! Γιατί καμώνεται τὸν Χάγγαρτ;—δὲν εἶναι ἢ ψυχὴ μου αὐτὴ. Ἡ ψυχὴ μου δὲν τὸ γνωρίζει αὐτό.

— Ποιὸ Νόννη;

— Δὲ ξέρω. Τί φριχτὰ ὄνειρα πού ἔχει αὐτὸς ὁ τόπος!

ΜΟΥΣΑ

ΜΗΝΙΑΤΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ = = = = =

ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ ΑΠΟ ΣΥΝΤΡΟΦΙΑ ΣΥΝΕΡΓΑΤΩΝ = = = = =

ΓΡΑΦΕΙΑ ΟΔΟΥ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ 37 = = = = =

ΣΥΝΤΡΟΦΗ ΓΙΑ ΕΝΑ ΧΡΟΝΟ ΔΡΧ. 10.—

» » ΕΞΗ ΜΗΝΕΣ » 5.—

ΤΟ ΦΥΛΛΟ ΛΕΠΤΑ 75

Γιὰ τὸ ἐξωτερικὸ ἀνάλογα ἀφοῦ ὑπολογιστεῖ καὶ τὸ γραμματόσημο.

"Ἄκου... Νά! τώρα θ' ἀρχίσω νὰ κλαίω καὶ θὰ πῆ: εἶναι ὁ Χάγγαρτ, πού κλαίει. Θ' ἀρχίσω νὰ φωνάζω τὸ Θεὸ καὶ θὰ πῆ: εἶναι ὁ Χάγγαρτ πού φωνάζει, λὲς φέμματα—ὁ Χάγγαρτ δὲν ἐφώναζε, ὁ Χάγγαρτ δὲ γνωρίζει τὸ Θεό. (Πάλι στενάζει συγκρατημένα)

— Πονᾶς;

— Ναί. Σώπα..

(Ὁ Χάγγαρτ ἀναφωνεῖ συγκρατημένα:)

— "Ὁχι, Χόρρε!

— Μὰ τί παθαίνεις, Νόννη;

— Μὰ πὲς του λοιπόν, πὼς δὲν εἶναι αὐτὸς ὁ Χάγγαρτ. Εἶνε φέμμα! (μουρμουρίζει βιαστικὰ ὁ Χάγγαρτ). Νομίζει πὼς κάτι ξέρει, μὰ κι' ὁ ἴδιος δὲν ξέρει τίποτε. Εἶναι ἕνας μικρός, ἔλειενός γεροντάκος, μὲ κόκκινα σὰν τοῦ κουνελιοῦ ματάκια, κι' αὔριο θὰ τὸν χάψῃ ὁ θάνατος. Χά. Πουλᾶει μπριλάντια, τὰ χύνει ἀπ' τὸνα χέρι στ' ἄλλο, σὰ κανένας γεροτσιφούτης, καὶ μονάχος του πεθαίνει ἀπ' τὴ πείνα. "Ἀπάτη, Χόρρε, ἀπάτη! "Ἐλα νὰ μιλάμε δυνατὰ! Χόρρε, εἴμαστε μόνοι ἐδῶ.

(Φωνάζει, ἀποτενιόμενος στ' ὄργανο πού βροντᾶει).

— "Ἐ, μαέστρο! "Ἐπάνω στὰ φτερά σου δὲν μπορεῖ νὰ ὑψωθῇ μήτε μιά μύγα,—κι' ἢ πιὸ μικρὴ μύγισσα δὲν δὲν μπορεῖ νὰ ὑψωθῇ. "Ἐ, μαέστρο! Φέρε ἐδῶ τὸ τρύπιο καπέλλο σου, θὰ ρίξω μέσα ἕνα γροσάκι—δὲν ἀξίζουν περισσότερο οἱ ψευτιές σου. Τί φλυαρεῖς ἐκεῖ γιὰ θεούς, κουνελομάτη—πάψε, ντρέπομαι πιά νὰ σ' ἀκούω. Τ' ὀρκίζομαι, ντρέπομαι πιά νὰ σ' ἀκούω. Δὲν τὸ πιστεύεις; "Ὁλο προσκαλᾶς; Ποῦ;

— Χτύπα τους στὸ κουτέλο, Νόννη.

— Σκαομός, σκύλε! Μὰ τί φριχτὸς τόπος; τί τῆς κάνουν ἐδῶ μέσα τῆς ἀνθρώπινης καρδιάς; Τί φριχτὰ ὄνειρα πού ἔχει αὐτὴ ἢ χώρα!

(Παύει: θριαμβευτικὰ ψάλλει τὸ ὄργανο.)

— Γιατί ἔπαψες, Νόννη; (ρωτάει ἀνήσυχος ὁ ναύτης).

— "Ἄκούω. Καλὴ εἰν' αὐτὴ ἢ μουσική, Χόρρε. Μήπως εἶπες τίποτε;

— Καὶ φώναζες μάλιστα, Νόννη, καὶ μένα μ' ἔβαλες νὰ φωνάζω μαζί σου.

— Αὐτὸ εἶναι φέμματα. "Ἐγὼ σωπαίνω ἔλο τὸν κατρε,

δὲν τὸ ξέρεις μήπως; ἐγὼ δὲν ἄνοιξα οὔτε μιά φορά τὸ στόμα μου! Καὶ θὰ ὄνειρευτῆκες Χόρρε. Μήπως φαντάζεσαι πὼς βρίσκεσαι σιμὰ στὴν ἐκκλησία; "Ἀπλούστατα κοιμᾶσαι μέσα στὸ κρεβάτι σου, ναύτη. Εἶναι ὄνειρο.

(Ὁ Χόρρε μὲ φόβο:)

— Πιὲς μιά γουλιὰ τζίν, Νόννη.

— Δὲν εἰν' ἀνάγκη. "Ἡπια πρὸ ὀλίγου κάτι ἄλλο.

— Τὰ χέρια σου;

— Σώπα Χόρρε! Δὲν βλέπεις πὼς ἔλο σωπαίνουν κι' ἀκοῦνε, καὶ μόνος σὺ φλυαρεῖς. Στὸ τέλος μπορεῖ νὰ θυμώσῃ κι' ὁ μαέστρος! (Γελά σιγανά. Καὶ οἱ ὀμβροντιές τῶν χάλκινων κεράτων βουζίζουε γιὰ τὴ θριαμβευτικὴ εἰρήνεψη τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸ Θεό)

(Πυκνώνει ἢ ὀμίχλη:)

(Δυνατὰ ποδοβολητὰ—κάποιος περνᾶει τρέχοντας ἀνήσυχος τὸν ἔρημο δρόμο).

— Νόννη! (ψιθυρίζει ὁ ναύτης:!) Κάποιος ἔτρεξε.

— Τ' ἀκούω.

— Νόννη! Κι' ἄλλος τρέχει. "Ἀσχημα πάει ἢ δουλειά (Τρέχουν μέσα στὴ νύχτα τρομαγμένοι ἄνθρωποι, διπλασιάζει τὰ βήματα ὁ νυχτερινὸς ἀντίλαλος—τὰ δεκαπλασιάζει ὁ τρόμος, καὶ θαρρεῖ κανεὶς, πὼς ἔλο τὸ χωριὸ φεύγει κάπου, γεμάτο φρίκη καὶ φόβο. Λικνιζόμενος, χορεύοντας σιωπηλά, ἔπως ἐπάνω στὰ κύματα, γλυστράει μέσα στὴ σκοτεινιά ἕνα φανάρι).

— Τὸν εἶδανε, Χόρρε. Βρήκανε τὸ σκοτωμένο, ναύτη! Δὲν τὸν ἔρριξα στὴ θάλασσα, τὸν ἔφερα καὶ τὸν ἀκούμπησα μὲ τὸ κεφάλι στὴ πόρτα τοῦ σπιτιοῦ του. Τὸν εἶδανε.

(Καὶ πάλι περνᾶει, λικνιζόμενος ἕνα φανάρι. Σὰν ν' ἄκουσε τὴν ταραχὴ, κάθεται ἀμέσως στὸ πιὸ ψηλὸ ἀκκόρ τὸ ὄργανο. Γιὰ—μιά στιγμὴ σιγῇ καὶ ἔρημιᾶ μιᾶς φριχτῆς ἀναμονῆς—καὶ τὴν γεμίζει ὀλόκληρη ὡς τις ἄκρες μιά ἀπελπιστικὰ γυναίκεια θρηνηδιᾶ).

(Ἡ ὀμίχλη πυκνώνεται.)

(Συνέχεια)

"Ἀπ' τὸ Ρωσσικόν: ΑΘΗΝΑ Ι. ΣΑΡΑΝΤΙΔΗ

"HOLLAND PARK,"

Διαβάνω βαθυπράσινο καὶ θλιβερὸ τὸ πάρκο, ἀπόγειομα κι' ἀπόδροχο συννεφιασμένης μέρας... "Ἀπὸ τῶν δέντρων τὰ κλωνιὰ στάζουν βροχῆς σταγόνες σὰν τὰ λικνίζει ἀνάλαφρα χαϊδευτικὰ ὁ ἀγέρας.

Σὰ θολὸ πέπλον ἀραιτὴ καὶ πένθιμος ἢ ὀμίχλη ἀπλώνεται στὸ ἄπειρο· κι' ὁ οὐρανὸς βαμμένος σὰν τὸ βαμπάκι ἄλλοῦ λευκὸς κι' ἄλλοῦ σὰν πίσσα μαῦρος φαίνεται σὰ μὲ πένθιμη στολὴ νᾶναι ντυμένος.

Κάποια ἔλο χάρη γαλανὴ χρυσόμαλλη μικροῦλα, πλαῖ στὴ γαργαρόνερη γυαλιστερὴ λιμνοῦλα ρίχνει μὲ φανερὴ χαρὰ στοὺς ὀλοάσπρους κύκλους

ψίχες: καὶ πιὸ παράμερα μιά γηραιὴ "Ἀγγλίδα μὲ τὴ νταντέλα κάθεται κι' ἐκεῖ σκυμμένη πλέκει, ἐνῶ τὰ χεῖλη ἐραστῶν ἐνώνωνται παρέκει...

Δόντρα "Ἰούλιος 1920

ΠΑΝΟΣ Ν. ΚΑΡΑΒΙΑΣ

(2) ΕΞ ΑΦΟΡΜΗΣ ΤΗΣ “ΖΩΗΣ ΑΡΡΩΣΤΕΜΕΝΗΣ,”

(Συνέχεια και τέλος)

Τὸ «Πάνω στή γαλήνη», ὑστερεῖ, βέβαια, σὲ ψυχολογικὸ βάθος, μὲν πού εἶναι ἔργο καθαρῶς ὑποκειμενικό, ἔχει ὅμως μιὰν ἀρτιώτερη ἀρχιτεκτονικὴ μορφή ἀπὸ τὴ «Ζωὴ ἀρρωστημένη», ἴσως ἴσως μάλιστα νὰ εἶναι καὶ τὸ ἀρχιτεκτονικῶς ἀρτιώτερο διήγημα τοῦ Βουτυρᾶ. Ποιὰ εἶναι ἡ ὑπόθεσή του; Καμιά. Ὑπόθεση δὲν ἔχει. Καὶ γιὰ νὰ δικαιολογήσῃ κανεὶς τὸ γεγονός αὐτό, δὲ θὰ καταφύγῃ σ' ἄλλα μεγάλα ἔργα (βλέπε καὶ μυθιστόρημα τοῦ Θ. Δοστογιέφσκι: «Τὸ Στεπανισκόβο καὶ οἱ ἔνοικοί του»), πού δὲν ἔχουν ὑπόθεση, ἀλλ' ἀρκοῦνται στὴν παρουσίαση ξεχωριστῶν τύπων, γιὰ τὸν ἀπλουστάτο λόγο, πῶς τὸ «Πάνω στή γαλήνη» ἴτε ἂν ξεχωριστοὺς τύπους, τύπους πού νὰ παίρουν τὴν ἔκταση τοῦ συμβόλου, ἔχει νὰ παρουσιάσῃ, ἐκτός ἀπὸ τὸν ἰδιόρρυθμο καὶ τόσον ὀμορφα χαρακτηρισμένο τύπο τοῦ μικροῦ ὑπηρέτη, τοῦ ὑποψηφίου θεοῦ, πού καὶ πάλι μόνον ὡς μιὰ ψυχολογικὴ μονομέρεια δυνατὸν νὰ ἐνδιαφέρῃ καὶ νὰ κινή τὴν προσοχή.

Τὸ πῶς τώρα συμβαίνει, ὥστε ἓνα διήγημα, πού στερεῖται ὑποθέσεως καὶ δὲν ἔχει νὰ παρουσιάσῃ χαρακτήρες, νὰ εἶναι, κατὰ τὴ γνώμη μας, ἔργο ἀρχιτεκτονικό, ἔργο καθ' ὅλα ἀρτιο, αὐτὸ θὰ ἐκπλήξῃ, βέβαια, εἴμεθα ὅμως ἐντελῶς ἱκανοποιημένοι, γιὰτὶ ἂν μὲν ἐκπλήξῃ ἀνθρώπους ἀσχέτους πρὸς τὴν τέχνη, θὰ ξέρωμε ἐκ τῶν προτέρων ὅτι αὐτοὶ μόνον θαυμασταὶ τοῦ Πονοῦν δὲ Τεράϊγ μπορεῖ νὰ εἶναι, ἂν δὲ πάλιν ἀνθρώπους κατὰ σατανικὴ σύμπτωση σχετιζομένους μ' αὐτήν, πῶς μόνον τὸ δαιμόνιον ἐνὸς Τεράϊγ εἶναι κατάλληλο νὰ τοὺς συγκινή, ὁπότε εἶναι ἐντελῶς περιττὸ νὰ συγκινῶνται κ' ἀπὸ ἀνώτερη τέχνη.

Στὸ ὑπέροχον αὐτὸ διήγημα τοῦ Βουτυρᾶ, τὰ δευτερεύοντα πρόσωπα, γιὰτὶ τὸ κύριο πρόσωπο, τὸν ἥρωα, ἰδιοποιεῖται ὁ συγγραφεὺς πού ἀφηγεῖται πρωτοπρόσωπα, δὲν παρουσιάζονται ὡς αὐτοτελεῖς καὶ ἀνεξάρτητοι ὄργανισμοί, μὰ ὡς μοιραῖες δυνάμεις, πού κινῶνται καὶ δροῦν γιὰ νὰ ἐξασκήσουν, θαρρεῖς, τὴν ὀρισμένη τους ἐπίδραση πάνω στὴν ψυχὴ τοῦ ἥρωος, γιὰ νὰ ἐλαττώσουν δηλαδὴ ἢ νὰ ἐντείνουν, ἀναλόγως, τὴν ἀνησυχία του μπροστὰ στὸ ἄγνωστο καὶ στὸ μέλλον καὶ τὴν ἀγωνία του μπροστὰ στὸ ἀπροσδιόριστο τῶν συναισθημάτων μας ἐκείνων, πού προμηνῶν ξαφνικά, σὰν εἴμεθα εὐτυχεῖς, τὴ συμφορὰ πού ἔρχεται, χωρὶς νὰ ξέρωμε πῶς, χωρὶς νὰ βλέπωμε ἀπὸ ποῦ, τὴ συμφορὰ πού μᾶς ἀπειλεῖ ἀθέατη καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν ν' ἀποτρέψωμε...

Ὁ ἑνσαρκωμένος λοιπὸν τὸν ἥρωα συγγραφεὺς ἀφηγεῖται μέσα στὸ «Πάνω στή γαλήνη», μὲ τὴν πρωτόγονη λιτότητα πού τὸν χαρακτηρίζει, λιτότητα πού γι' ἄλλους συγχρόνους συγγραφεῖς ἀποτελεῖ τὴν πλέον ἐπίμονη προσπάθειά τους γιὰ νὰ φανοῦν περιμύθ, ἐνῶ γιὰ τὸ Βουτυρᾶ εἶναι τὸ ἐκφραστικὸ μέσον, τὸ ἀπόλυτο πρὸς τὴ φύση του προσαρμωμένο, ἀφηγεῖται τὴ γαλήνη τοῦ οἰκογενειακοῦ του βίου, σὲ μιὰν ἡσυχίαν, παραλιακὴ μικρὴ πόλη, πλάι στὸν πατέρα του καὶ στὴ μάνα του, πάνω στὸ ξέσπασμα τοῦ πρώτου ἐνθουσιασμοῦ του γιὰ μιὰ νέα κόρη, πού ἔρχεται

ἐκεῖ γιὰ νὰ παραθερίσῃ καὶ κάνει τὴ γνωριμιά της... Ἡ ζωὴ του περνᾷ χαρούμενη καὶ ὀλβία. Καμιά φροντίδα, κανένα σύννεφο δὲ σκιάζει τὴν εἰρήνη τοῦ εὐτυχισμένου σπιτιοῦ. Μιὰ μέρα ὅμως πού σκέπτεται ὅλην αὐτὴ τὴν εὐτυχία καὶ τὴ «μεγάλὴ γαλήνη», ἕνας φόβος παρουσιάζεται γιὰ νὰ τὸν ρωτήσῃ: μήπως τάχα θάναί πάντοτε εἶσι, τάχα μιὰν ὥρα δὲ θάρθη τὸ κακό; Γύρω ἀπὸ τὴν ἀνησυχίαν πού τοῦ γεννᾷ ὁ φόβος αὐτός, ὁ φόβος πού σὰ νὰ τοῦ ἀνοίγῃ τὰ μάτια ἀπὸ ἓνα βαθὺν ὕπνο, ὥστε νὰ προσέξῃ γιὰ πρώτη φορὰ τότε, πῶς τὰ μαλλιά στοὺς κροτάφους τοῦ πατέρα του εἶχαν ἀσπρίσει πλέον, ὁ φόβος πού τοῦ φέρνει στὸ νοῦ τὴν πλέον ἀπόκοτε σκέψιν, ὥστε σὰ βλέπῃ τὴ νεάζουσαν ἀκόμα μητέρα του μὲ κόκκινα, νὰ συλλογιέται πῶς δὲν τὴν εἶδε ἀκόμα μὲ μαῦρα, πένθιμα ροῦχα, γύρω ἀπὸ τὴν ἀνησυχίαν αὐτὴν, πού ἔρχεται νὰ διαλύσῃ πρὸς στιγμὴν ὁ ἐνθουσιασμός μιᾶς ἀγάπης καὶ νὰ ἐνισχύσῃ πάλι μιὰ τυχαία σύμπτωση ἢ ἓνα ὄνειρο, πού κάνει γόνιμο σὲ ὑποψίες τὸν ἤδη προληπτικὸ καὶ δεισιδαίμονα ἥρωα, πλέκεται τὸ διήγημα αὐτό, πού ἀπὸ μιᾶς ὀρισμένης ἀπόψεως ἴσως εἶναι, καθὼς εἶπαμε, τὸ ἀρτιώτερο τοῦ Βουτυρᾶ.

Στὸ διήγημα αὐτὸ συνδυάζονται ἀρμονικὰ ὅλες οἱ ξεχωριστὲς ἰδιότητες τοῦ συγγραφέως μας. Ἡ παραστατικὴ του δύναμη, τὸ ψυχολογικὸ του βάθος καὶ ἡ γόνιμη φαντασία του, ἐκείνη ἀκριβῶς πού μᾶς ἔδωσε καὶ τὸ ἀπαράμιλλο «Ἐρημόσπιτο», ἓνα ἀπὸ τὰ δυνατώτερα φανταστικὰ διηγήματα, πού ἔνυχε νὰ διαβάσωμε. Ἴδου πῶς περιγράφει τὸ ὄνειρο, πού ἔρχεται νὰ ξυπνήσῃ καὶ πάλι τὴν ἀνησυχίαν του, μόνον τὸ μέθυσμα τῆς παράφορης γιὰ τὴ νέα κόρην ἀγάπης του εἶπεν νὰ τὴν ἀπομακρύνῃ:

«Ξαφνικὰ ἄκουσα κάποιον θόρυβο μὲς στὴ σάλα καὶ πῆγα μὲ προσοχή. Στὴ μέση τῆς σάλας σιεκότανε σκυφτός ἓνας ἀνθρώπος καὶ κάτ' ἔκανε. Στὸν κρότο τοῦ βήματός μου στράφηκε. Καὶ τότε εἶδα τὸ πρόσωπό του νὰ μὴν ἔξῃ μάτια, στόμα, τίποτα! Ἦταν ἓνα ἄμορφο πρᾶγμα, ἢ καλύτερα ἓνα κομμάτι σάρκας. Μὲ μιὰ μανίαν ὄρησα νὰ τὸν συλλάβω. Ἀλλ' αὐτὸς γύρισε κ' ἔφυγε γρήγορα, μῆπως ἓνα μικρὸ δωμάτιο, πού ἦταν δίπλα στὴ σάλα καὶ μαζὶ μ' αὐτὸν ἄλλα δύο, μικρὰ πολὺ, ἄτομα, πού δὲν εἶχα δεῖ. Τοὺς ἀκολούθησα. Ἀλλ' αὐτοὶ τώρα χάθηκαν σὲ κάτ' ὀνόματα, πού ὑπῆρχανε στὸ σπίτι μας, ἄγνωστα σὲ μᾶς, ἴσαμε κείνην τὴν ὥρα!...»

Καὶ στὴ στιγμὴ τῆς μονώσεως ἢ τῆς ἀμφιβολίας του γιὰ τὴ διάρκεια τῆς οἰκογενειακῆς εὐδαιμονίας καὶ τῆς ἀγάπης του, θυμᾶται ὁ ἥρωας διαρκῶς τὸ ὄνειρον αὐτὸ καὶ σὰ νὰ τοῦ φαίνεται πῶς ὁ ξένος ἐκεῖνος, τὸ κακό, τριγυρᾷ πρᾶγματι ἐκεῖ κοντά, πῶς ἔχει τρυπώσει μέσα στὸ σπίτι, ἔτοιμο νὰ χτυπήσῃ.

Ποιὰ ἡ καταστροφὴ τοῦ ἔργου; Ἡ νέα κόρη, ἓνας στυγερός τύπος γυναίκας, ἦταν ἀρραβωνιασμένη καὶ φεύγει ξαφνικὰ ἀπὸ τὸ μέρος ἐκεῖνο, χωρὶς ἂν νὰ τὸν ἀποχαιρετίσῃ. Ὁ ἥρωας τὰ μαθαίνει ὅλα, ἢ στιγμὴ ψυχολογικῶς εὐθετὴ γιὰ νὰ κυριευθῇ ἐντελῶς, μαζὶ μὲ τὴν

πρᾶ γιὰ τὸ χαμένον ἔρωτά του, ἀπὸ τὴν ἀγωνία του γιὰ τὸ ἄγνωστο, τὴν ἀγωνία πού δὲ βρίσκει πιά καμμιὰν ἀντίδραση. Καὶ ὅταν, γυρίζοντας ἓνα τρικυμισμένο βράδυ σπίτι του, μαθαίνει πῶς ὁ πατέρας του ἀρρώστησε ξαφνικά, καὶ πάλιν ἄσχημα... «μέσα στὸ σπίτι τὸ ἦσυχον» λέει «ἀλλὰ τὸ κινωμένο ἀπ' τὸν τερατώδη θόρυβο τῆς θάλασσας καὶ τοῦ ἀνέμου, μού φάνηκε νὰ γυρίξῃ κάτ' ἔμεσα σιγά, νὰ βαδίξῃ ἀθόρυβα μὲς στὸ σκοτάδι. Καὶ αὐτὸ νᾶταν ἐκεῖνο, πού θάλλαζε τὴ γαλήνη ὄψη τοῦ σπιτιοῦ, θὰ χαλοῦσε, θὰ σὺντριβε! Ἦταν τὸ κακό, πού τόσο φοβόμουν, ἦταν ὁ Μαῦρος ἐπισκέπτης!»

Μετὰ τὴν πρόχειρη ἀνάλυση τῶν δύο αὐτῶν διηγημάτων τοῦ Βουτυρᾶ, πού θὰ διευκολύνῃ, φυσικά, τὸν ἀναγνώστη μας στὴν κατανόηση τοῦ εἶδους τῆς τέχνης του, θὰ ἐπιχειρήσωμε νὰ ἐξετάσωμε τὸ περίφημο κεφάλαιον τοῦ ἐναντίου του κατηγορητηρίου, τὸ περὶ ἐλλείψεως, δηλαδὴ, κοσμοθεωρίας. Λέει πῶς ὁ Βουτυρᾶς δὲν τῆ εἶ, ὡς διανοούμενος, ἢ τουλάχιστον πῶς δὲ φαιερώνει ποιὰ εἶναι ἡ στάση του ἀπέναντι τῶν μεγάλων ζητημάτων, πού ἀπασχολοῦν τὸ σημερινὸν ἄνθρωπο. Καίτοι πιστεύομε πῶς δὲν ὑπάρχει ζήτημα ἢ πρόβλημα βαθύτερο γιὰ τὸν κάθε ἄνθρωπο, πρὸ πάντων τὸ συνειδητό, δηλαδὴ τὸ διανοούμενο, ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του, κ' αὐτὸ ὄχι μόνον σήμερον, ὑστερα ἀπὸ τὴν τέτοια ἐκλείπνωση τῶν αἰσθήσεών μας, μ' ἀπὸ καταβολῆς κόσμου (εἰ νᾶναι τάχα ὁ Προμηθεὺς, ὁ Φιλοκτήτης, ὁ Ἄμλετ, ὁ Φάουστ;) ἐν τούτοις θὰ προβοῦμε καὶ σ' αὐτὴ τὴν ἐξέταση σὲ γενικὴς καὶ πάλι γραμμῆς, ἐπειδὴ τὸ ἀντίθετο θὰ ἐξέφευγε τοῦ σκοποῦ τοῦ προχείρου μας αὐτοῦ σημειώματος.

Τὸ χαμηλὸ διανοητικὸ ἐπίπεδο τῶν μαζῶν ἔτυχε συχνά, ἀπὸ παλαιωτάτων χρόνων, νὰ ἐμπνεύσῃ σὲ πολλοὺς συγγραφεῖς ἓνα εἶδος καθήκοντος καὶ ἀποστολῆς, ὥστε νὰ θεωρήσουν τὸν ἑαυτό τους ὑποχρεωμένο νὰ κινήσουν ἓναν ἀγῶνα ἐναντίον τῶν προλήψεων, τῶν δεισιδαιμονιῶν, τῶν συνθηκῶν, τῶν βιωτικῶν συστημάτων, πού ἦταν, κατὰ τὴν γνώμη τους, ἡ ἀφορμὴ τῆς ἐκάστοτε κακοδαιμονίας τῶν μαζῶν. Τὰ ἔργα δὲ τῆς τάσεως αὐτῆς, πού ὀνομάσθηκε σκόπιμη φιλολογία (Tendenzliteratur) ἀποτελοῦν σχεδὸν ὅλον τὸν ἐθνικὸν τὴν ἱστορία, τὸ πρῶτο πνευματικὸν τους στάδιο. Γιὰτὶ σ' ὅλες τὴς νέες εὐρωπαϊκὰς φιλολογίας, πού ἀνέβησαν, οἱ περισσότερες, ἀπὸ τοὺς θρόνους καὶ τὰ δημόσια, προτοῦ ἀκόμα ἐμφανισθῶν οἱ διάφορες σχολῆς, ρωμαντισμοί, νεοκλασικισμοί, μυστικισμοί κτλ., ὑπῆρχαν, ὡς βάσεις τῆς μετέπειτα ἐξελεύσεως, ἔργα σκόπιμης φιλολογίας, διδακτικῆς ποιήσεως κτλ. Ὅπου οἱ μᾶζες βρισκόνταν σὲ χαμηλότερο διανοητικὸν ἐπίπεδο, ἐκεῖ φυσικὰ παρατηρήθηκε ἐντονότερη ἢ τέτοια τάση, γιὰτὶ, χωρὶς ἀμφιβολία, ὁ συγγραφεὺς, καθὼς ὀρθὰ παρατηρεῖ ὁ Τσέχωφ, δὲν εἶναι κάτ' ἔξω ἀπὸ τὸ περιβάλλον πού ζεῖ, οὔτε μπορεῖ νὰ μὴν ἀνεπηρέαστος ἀπ' αὐτό, ὅσοδήποτε ὑψηλὰ κ' ἂν βρισκεται, ἀφοῦ ἀνῆκει κ' αὐτὸς σ' ἓνα τόπο, γεννήθηκε κατὰ τὸν ἑνα ὄρανον, χαρωπὸ ἢ σκυθρωπὸ, σὲ μιὰ φύση πού ἐξήσκησε, ἀναλόγως, μιὰν ὀρισμένην ἐπίδραση στὴν ψυχὴν του, μὲν πού εἶναι ζήτημα ἂν τὰ φαινόμενα καὶ ἡ φύση γενικὰ ἐξασκοῦν μιὰ μόνιμη ἐπίδραση πάνω στὴ

ψυχὴν καὶ ὄχι διαφορετικὴ σὲ κάθε μιὰ ξεχωριστά. Γι' αὐτὸ βλέπομε στὴ Ρωσσία νὰ κυριαρχῇ ἡ σκόπιμη φιλολογία: οἱ συγγραφεῖς ἐκεῖ εἶναι καὶ ἡγέτες καὶ ἀπόστολοι. Ὅμως ἡ τάση αὐτή, πού ἀπειλοῦσε νὰ ἐξαλείψῃ τὰ πραγματικὰ στοιχεῖα τῆς τέχνης (καὶ δὲν πρόκειται ἐδῶ γιὰ τοὺς Ρώσους συγγραφεῖς, γιὰτὶ αὐτοὶ ἦταν πρὸ πάντων καλλιτέχνες), δημιούργησε μιὰν ἀντίδραση, τὸ δόγμα «l'art pour l'art», πού, ἀντιθέτως, ἄρχισε νὰ ἐπιδιώκῃ τὴν ἀριστοκρατοποίησιν τῆς τέχνης. Οἱ ὀπαδοὶ τῆς τάσεως αὐτῆς δὲν ἐδίστασαν νὰ ποῦν καὶ γι' αὐτὸν τὸν Ἴψεν ἀκόμα (βλέπε Ρερὺ ντε Γκουρμόν περὶ τοῦ «Ἐχθροῦ τοῦ Λαοῦ») ὅτι ἦταν προτιμώτερο ν' ἀγραφε κάποτε πραγματεῖες παρά δραματικὰ ἔργα. Καὶ χωρὶς ν' ἄχουν δίκιο γιὰ τὸ μεγάλο Νορβηγό, πού εἶναι πρὸ πάντων πρώτου μεγέθους δραματικὸς καὶ ἀνατόμος ψυχῶν, δὲν ἐσφαλαν ἀπὸ μιᾶς ἀπόψεως, οἱ ἄνθρωποι αὐτοί, ἐφόσον εἶχαν πρότυπα ἔργων χωρὶς καμμιὰ καλλιτεχνικὴν ἀξία ἢ μὲ θυσιασμένο τὸ καλλιτεχνικὸν στοιχεῖο τους πρὸς χάριν τῆς ἐκδεδη' ωμένης προθέσεως καὶ ἐφόσον ἐπὶ τέλος δὲν ἀπέκλειαν τὴν «κοσμοθεωρίαν» ἀπὸ τὰ ἔργα τῆς τέχνης, ἀλλὰ τὴ βίβασαν εἰς βίβαν τῆς δημοκρατίας, ἔχοντας ἐξἄλλου πρότυπα τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς, οἱ ὁποῖοι ἔγραψαν, φυσικά, γιὰ νὰ ἐξυμνήσουν τὴν πίστη τους καὶ τοὺς θεοὺς των, χωρὶς ὅμως νὰ παίρουν ποτὲ τὴ θέσιν τῶν ἀγοραίων κηρύκων. Ὁ Αἰσχύλος, Ἰσρέως καὶ τραγικὸς ποιητῆς, πού τὰ ἔργα του ἦταν σὰ μιὰ ἀπόστις φόρου εὐγνωμοσύνης πρὸς τοὺς Ὀλυμπίους καὶ τὴν πατρίδα του, δὲν ἔπαυσε ποτὲ νᾶναι γι' αὐτὸ μέγας καλλιτέχνης, δημιουργός. Ἀλλ' ὅταν πλέον ἡ διανοητικὴ ἐξέλιξις τῶν λαῶν συνέτεινε στὴν κατανόηση καὶ τὴν ταξινόμησιν τῶν μεγάλων ζητημάτων, πού ἀπασχολοῦσαν τὴν ἀνθρωπότητα, τότε οἱ σκόπιμοι, οἱ στρατευόμενοι συγγραφεῖς (militants) ἄρχισαν νὰ λιγοστεύουν καὶ συγχρόνως νὰ παρουσιάζεται μιὰ νέα γενεὰ συγγραφέων, ἀπόλυτα προσαρμοσμένων στὴς ἀνάγκες, ὕλικες καὶ ἠθικές, τῆς ἐκλεπτυσμένης πλέον ἐποχῆς των, συγγραφέων πού δὲν ἐγύρευαν νὰ ἐξετάσουν γενικότητες, μὰ μερικότητες, πού δὲν ἐδειχναν κοσμοθεωρίας, πού δὲν ἐπεδίωκαν ἀρχές, πού δὲν ἦταν μεταπράτες «μεταχειρισμένων ἰδανικῶν» (βλέπε Ρόσερσχολμ τοῦ Ἴψεν), μὰ πού φανέρωναν τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὴ ζωὴν, τὴ συνειδητὴ καὶ τὴν ἀσυνειδητὴ. (Ὡς ἀπόδειξις τῆς τέτοιας μεταστροφῆς μπορεῖ νὰ μᾶς χρησιμεύσῃ ὁ Στρίντμπεργ κ' αὐτὸς ὁ Χάουπμαν, πού ἀπὸ τὴν πολεμικὴν φιλολογία πού ἄρχισαν (Τολστόη, Ζ'λὸ) κατέληξαν, στὴν ἐξέλιξίν τους, στὴ θεοσοφία καὶ στὸ μυστικισμό.) Γιὰ τοὺς συγγραφεῖς αὐτοὺς ἡ ἀποκάλυψις μιᾶς ἀνεξερεύνητης πτυχῆς τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου εἶχε κ' ἔχει μεγαλύτερη σημασία ἀπὸ κάθε κοσμοθεωρία. Οἱ τεχνίτες αὐτοὶ δὲν ἔγραψαν πλέον ἔργα μὲ θέσιν, ὅπως τὴν ἐννοῦσαν οἱ παλαιότεροι, μὰ ἔργα καθαρῶς ψυχολογικά. Ἔθεταν κ' αὐτοὶ προβλήματα (γι' αὐτὸ οἱ Γερμανοὶ τοὺς ἀποκαλοῦν Problemdichter), ὅμως τὰ προβλήματα αὐτὰ δὲν ἦταν πλέον οὔτε κοινωνικά, οὔτε πολιτικά, μὰ προβλήματα ψυχολογικά. Σ' αὐτὴ τὴ χορείαν ἀνῆκει καὶ ὁ Ἴψεν, πού ἂν ἔξῃ ὀρισμένης τάσεως, γιὰ τὴν ὁποῖα ἐπολέμησε ὄχι ὡς ποιητῆς, μὰ καὶ ὡς πολιτικὸς παρὰ γων στὸν τόπο του, δὲν

ήμπορεῖ, με τὴν ἄδεια τοῦ Λουριε πάντοτε, ν' ἀποτελέσουν σύστημα ἢ θεωρία, γιατί τέτοια πράγματα δὲν εἶχε ὡς ἔτι οἱ ἴψεν, οὔτε ὁ Δοστογιέφσκις, οὔτε κανεὶς καλλιτέχνης... Θὰ θέλαμε ἔξαφνα νὰ ρωτήσωμε ποιά εἶναι ἡ κοσμοθεωρία τοῦ Στρινιπεργκ ἢ τοῦ Χάμσον ; Ἄκομη δὲ καὶ τί σημασίαν ἔχει γιὰ τὸν αἰσθητικὸν ἢ πληροφορία ὅτι ὁ Λεωνίδας Ἀντέγιεβ ἀνῆκε στὴν ἄκραν ἀριστερὰ τοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος τῆς Ρωσσίας ;

Ὡστε, γιὰ νὰ μὴν ἀπομακρυνώμεθα καὶ πάλι ἀπὸ τὸ θέμα μας, πεισόμε νὰ ὁμολογήσωμε πὼς ὁ Βουτυρᾶς δὲν ἔχει, πράγματι, κοσμοθεωρία, οὔτε ἀνήκει στὴ σκόπιμη φιλολογία, ὅμως οἱ τὸ ἔργο του πάλαι ἀπὸ ἀλήθεια, ἐκφράζει ὅλη τὴν ἀνησυχία, τὸ μεγαλύτερο γνώρισμα τοῦ πραγματικοῦ καλλιτέχνη, μπροστὰ στὰ προβλήματα τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Κι' ἂν ἀκόμα, προκειμένου γιὰ τὰ μεγάλα ζητήματα, τοῦ λείπει, ἢ τοῦλάχιστον φαίνεται πὼς λείπει ἀπὸ τὸ ἔργο του ἡ βαθύτερη κατανόησή τους, ἂν δηλαδὴ ὁ Βουτυρᾶς ἀπλῶς ἀτίεται ἢ φαίνεται δονούμενος ἀπὸ τὰ προβλήματα αὐτά, χωρὶς νάχη τὴ συνειδητότητα ποὺ τὰ προσδιορίζει (μόλο ποὺ ὑπάρχουν ἀσυνείδητα συναισθήματα, ποὺ ἡ ἐπιμονὴ στὸν καθορισμὸ τους εἶναι μάταιος κόπος καὶ θόλωμα μεγαλύτερο—Βλέπε Ἐδουάρδου Μαίρικε : «Ὁ ζωγράφος Νόλτεν» —) κι' αὐτὴ μόνον ἡ εὐπάθεια τῆς ψυχῆς του εἶναι ἱκανὴ νὰ τὸν κἀν ἀρχηγὸ σχολῆς καὶ νὰ τὸν βάλῃ ψηλότερα ἀπὸ κάθε ἄλλον, τὴ στιγμή ποὺ τὸ ἑλληνικὸ διήγημα, ἔξαιρέσει ἐνὸς Χριστομάνου, ἐνὸς Χατζοπούλου, ἐνὸς Θεοτόκη καὶ κανενὸς ἢ δυὸ ἄλλων ἀκόμα, δὲν μπόρεσε νὰ ξεπεράσῃ τὰ σύνορα τῆς ἠθογραφίας ἀπὸ τὴ μιὰ καὶ τῆς ἐπιφυλλιδιογραφικῆς τέχνης ἀπὸ τὴν ἄλλη. Φυσικὰ πὼς ὁ ἄξιος μαθητὴς τοῦ Βουτυρᾶ θὰ γράψῃ τὸ τέλειον ἑλληνικὸ διήγημα, καθὼς λὲν μερικοί. Ὅμως ἀπαραίτητη προϋπόθεση γι' αὐτὸ εἶναι ἓνα ταλέντο, μιὰ φύσις εὐπαθῆς καὶ δυνατὴ συνάμα σὰν τοῦ Βουτυρᾶ. Γιατὶ οὔτε ἡ μόρφωση, οὔτε κἀν ἡ κριτικὴ συνείδηση κάνουν μεγάλο τὸν καλλιτέχνη, ποὺ δὲν ἔχει ὅ,τι τόσο ἀφθονα ξεχύνεται ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ Βουτυρᾶ : τὴν πηγαία δύναμη.

Ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ Βουτυρᾶ δὲ βγαίνει, τὸ ἐπαναλαμβάνομε, καμμιά κοσμοθεωρία, ξεχειλίζει ὅμως ὁ πόνος καὶ ἡ μαύρη ἀπαισιοδοξία, ποὺ τοῦ γεννᾷ τὸ προσεκτικὸ ἀντίκρουσμα μιᾶς ζωῆς ἀνιστρίας καὶ ἀδικίας, ξεχειλίζει ἀκόμα τὸ μῖσος, ἓνα μῖσος, ποὺ ἀφοῦ κορροσθῆ, φαντάζεται, θὰ φέρῃ τὴν ἰσότητα καὶ τὴ δικαιοσύνη (Βλέπε : «Οἱ διηγήσεις τοῦ Ἀτσιγγανου», «Τὰ λόγια σου τὰ θεῖα...» κτλ.) κι' αὐτὸ εἶναι ἤδη ἀρκετὸ, ἐπὶ πλέον ἡμπορεῖ νὰ καταστήσῃ φανερὴ, ἂν αὐτὸ ἐνδιαφέρῃ κανέναν, ποιά εἶναι ἡ στάση ποὺ τηρεῖ, ὡς ἰδεολόγος πλέον, ἀπέναντι τῶν ζητημάτων, ποὺ ἀπασχολοῦν τὸν ἀνθρωπο.

Ὁ κ. Γ. Φτέρης, κρίνοντας τὸ Βουτυρᾶ, μόλο ποὺ παραδέχεται τὸ ἐντελὸς ἀνόμοιο τῶν δυὸ συγγραφέων, τοῦ Μαίτεργλιγκ καὶ τοῦ Βουτυρᾶ, βρέθηκε στὴν ἀνάγκη νὰ καταφύγῃ σὲ μιὰ κρίση τοῦ Ρεμὺ νιὲ Γκουρμὸν γιὰ τὸ σιωπηλὸ δράμα τοῦ Βέλγου ποιητοῦ. Καὶ δὲν εἶχε ἄδικο, γιατί ὁ Βουτυρᾶς, σὰν προσωπικὸς, ἴσως ὁ προσωπικώτερος ἀπὸ τοὺς συγχρόνους μας, συγγραφεὺς, κατορθώνει, κι' αὐτὸ εἶναι τὸ μεγαλύτερο γιὰ μᾶς προτέρημά του, νὰ

ὀποβάλλῃ καὶ ὅταν ἀκόμα μᾶς περιγράφῃ σκηνὲς ἀπὸ τῆς πλέον ὤμις καὶ συνήθεις τῆς καθημερινῆς ζωῆς, ποὺ αὐτὸς μπορεῖ καὶ περιβάλλει μιὰν ἐντελῶς δική του ἀτμόσφαιρα. Ἡ ἀτμόσφαιρα αὐτὴ εἶναι τὸ ντύμα ποὺ δίνει ἡ ψυχὴ τοῦ καλλιτέχνη στὰ πράγματα, ὅταν ἔξερει νὰ τὰ βλέπῃ με τὸ δικὸ του τρόπο. Κι' αὐτὸς ὁ ξεχωριστὸς τρόπος, ὁ ἀνάλογος με τὴ φύση τοῦ καθενὸς τεχνίτη, εἶναι ἐκεῖνος στὸν ὁποῖον ὀφείλονται ἔργα σὰν τοῦ Puvis de Chavannes, τοῦ Hödler, τοῦ Ludwig von Hoffmann καὶ τῶν ἄλλων, ποὺ ἂν δὲν σχετίζονται με τὴν ἐπιφανειακὴν ἀλήθεια, πάντως εἶναι τόσο ἀληθινὰ ὅσο καὶ τὸ ὅ,τι ἀθέατο καὶ ἀπροσδιόριστον ἐνυπάρχει μέσα μας, καὶ δὲν ἔξερουμε ἂν πρέπῃ νὰ λέγεται συνείδηση, ψυχὴ ἢ ὅπως ἄλλοιὸς ἀγαπᾷτε.

**

Τὸ ἂν ὁ Βουτυρᾶς εἶναι ἀποκλειστικῶς ὑποκειμενικὸς συγγραφεὺς, μόλο ποὺ ὁ «Κὺρ Βολβῆς», τὸ «Γιὰ θυμῆ σου...» καὶ σωρεῖα ἄλλων διηγημάτων του θὰ μποροῦσαν νὰ μᾶς πείσουν ὅτι δὲν εἶναι, ἀκόμα καὶ τὸ κατὰ πόσον ὁ ἀντικειμενισμὸς ἐνὸς τεχνίτη δὲν εἶναι, συχνά, ὁ ἰδιαίτερος τρόπος τῆς ἐκδηλώσεως τοῦ ὑποκειμενισμοῦ του, αὐτὸ θὰ ἔξετασθῆ ἄλλοτε. Ἐπίσης με μιὰν ἄλλην εὐκαιρία θὰ μιλήσωμε γιὰ δυὸ στοιχεῖα, τὸ δραματικὸν ἀφ' ἐνὸς καὶ τὸ φανταστικὸν ἀφ' ἑτέρου, ποὺ εἶναι τόσο γνώριμα στὴ δημιουργικὴ φύση τοῦ Βουτυρᾶ, προτιμώντας νὰ τελειώσωμε τῆς ἐντελῶς περιθωριανῆς αὐτῆς σημειώσεως μας με τὴν παραίτηση, πὼς ἡ ἔλλειψη ἀλληλογίας, γιὰ τὴν ὁποία τόσο συχνὰ μιλοῦν οἱ ἀντίπαλοι τοῦ Βουτυρᾶ, δὲν ἀφορᾷ τὸ βάθος τῶν ἔργων του, ποὺ ὅλα, θάνατι ἐλάχιστες οἱ ἔξαιρέσεις, ἔχουν ψυχολογικὴ συνέπεια. Ἡ ἀσυναρτησία αὐτὴ ἀφορᾷ, καθὼς καὶ στὴν ἀρχὴ σημειώσαμε, τὸ ὕφος του καὶ μόνον, ποὺ εἶναι πράγματι στριφνὸ, συχνὰ κουραστικὸ κι' ἀκόμα συχνώτερα βιασμένο. Ὅμως οἱ κριτικοὶ ποὺ, θέλοντας νὰ καταδείξουν τὸ μέγεθος τοῦ ἐλαττώματος αὐτοῦ τοῦ Βουτυρᾶ, δὲν ἐδίστασαν νὰ καταφύγουν στὸ μεγαλύτερο στυλίστα τῆς ἐποχῆς, τὸ Γουσταῖο Φλωμπέρ, θάπρεπε νὰ ἔξερουν, διόβολε, πὼς ὁ μέγας, ἐπίσης Γάλλος, πεζογράφος Μπαλζάκ, δὲν ἔπασσε ποτὲ νάναί μέγας, ἐπειδὴ εἶχε κι' αὐτὸς τὸ ἴδιο ἐλάττωμα, τὴν ἀσυναρτησία τοῦ ὕφους, καὶ πὼς ἡ ἱστορικὴ συνείδηση δὲν ἐδίστασε νὰ τὸν βάλῃ ψηλότερα ἀπὸ ὅλους ἐκείνους, ποὺ ἐπροτίμησαν νὰ κάνουν ἓνα ψυχολογικὸ σφάλμα ἀπὸ μιὰ... μὴ καλλιεπὴ φράση.—

ΛΕΩΝ ΚΟΥΚΟΥΛΑΣ

ΔΗΛΩΣΗ

Παρακαλοῦμε τοὺς ἐξάμηνους συνδρομητὲς μας, ποὺ τελείωσε ἡ συνδρομὴ τους με τὸ 60 φύλλο, νὰνανεώσουν, στέλνοντάς μας ἀκόμα 5 δραχμῆς, γιὰ νὰ μὴ βρεθοῦμε στὴ δυσάρεστη θέση νὰ πάψουμε νὰ στέλνομε τὸ φύλλο.

Ο ΒΑΛΑΩΡΙΤΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΗΣ
ΤΟΥ REVERE

Διαβάζουμε στὴ μεγάλη ἔκδοση τῶν ἔργων τοῦ Βαλαωρίτη (Βιβλ. Μαρσολῆ, τ. 2, σ. 272) :

Ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ ἀστρονόμου Ἀγγέλου Σέκκη κατὰ παράφρασιν ἐκ τοῦ ἑξαστίχου τοῦ Ἰαλοῦ ποιητοῦ Revere:

Γιὰ σὲ τὸ μνήμα εἶναι στενὸ, κ' εἶναι φτωχὸ τὸ χῶμα
2 ποῦ σοῦδωκαν γιὰ στρῶμα,
Καὶ κρύα εἶναι τὰ μάρμαρα, καὶ κούφια εἶναι τὰ λόγια
4 ποῦ χρυσωμένα λάμπουνε στοῦ Χάρου τὰ κατώγια.
Ἐσὺ, δημότης τ' οὐρανοῦ, παιδὶ τοῦ Γαλαξία,
6 γιὰ νὰ χορτάσῃς τῆς ψυχῆς τὴ δόξα, τὴ μαγία,
πάρε τὸν ἥλιο σου ταφή... Εἶναι θρονοὶ δικὰ σου,
8 τ' ἀστὲρι πῶδωκε φτερὰ καὶ φῶς ἔς τὸ λογισμό σου.

Ὁ ποιητὴς Giuseppe Revere (1812 — 1890) γεννήθηκε στὸ Τριέστι, καὶ ζοῦσε στὴ Βενετία, ἔπειτα στὸ Μιλᾶνο, στὸ Τουρῖνο, ποῦ εἶτανε συντάχτης τῆς ἑγήμερίδας Concordia, στὴ Γένοβα, καὶ στὴ Ρώμη ποῦ εἶτανε συντάχτης τοῦ Bollettino Consolare. Μῆκε στὸ κόμμα τοῦ Mazzini στὰ 1848. Τὰ ἔργα του ξανατυπώθηκαν ἀπὸ τὸ Forzani (Ῥώμη 1896) σὲ τέσσερις τόμους. I. Ἱστορικὰ δράματα Lorenzo de Medici, I Piagnoni et gli Arrabbiati, Sampiero di Bastelica, Il Marchese di Bedmar, II. Bozzetti alpini, Marine e paesi; III. στίχοι (Osiride, Sdegno ed affetto, Persone ed ombre, κτλ.) IV. Ἀνάμνητα σὲ πρόζα καὶ τελευταῖοι στίχοι.

Νὰ τὸ κείμενο τοῦ Revere (III, Osiride, p. 344) :

Cuando l'occhio che il ciel naviga, come
Nocchier sicuro del suo mar, fia chiuso,
E dell' astro, onde il giorno è a noi dischiuso
4 Più non vedrà le interrogate chiome;
E la luce, onde il fronte hai circondato,
Più non avviverà le membra dome,
E, poste giù le faticate some,
8 Sarai dall' aure della vita escluso,
Te non accoglerà la breve zolla,
E poco fia l'onor di sculta pietra
11 Con peritose e tumide parole :
Imperocchè, tu, cittadin dell' etra,
A far la voglia del pensier satolla,
14 Riposi avrai nel padiglion del sole.

Γιὰ πιὸ σαφήνεια, νὰ καὶ τὰ δυὸ τὰ κείμενα μεταφρασμένα στὰ Γαλλικά :

Revere

«Quand l'œil sera fermé, qui vogue dans le ciel comme un nocher sûr de sa mer; quand il ne verra plus, de l'astre qui nous ouvre le jour, la crinière qu'il interrogeait; quand la

lumière dont est auréolé ton front, ne vivifiera plus tes membres domptés, et qu'ayant déposé le fardeau de ton corps (?) fatigué, tu seras privé des souffles de la vie, ce n'est point alors un tertre exigü qui t'accueillera, et ce serait trop peu que l'honneur d'une pierre portant gravées des paroles impuissantes et boursoufflées; mais, citoyen de l'éther, assouvissant enfin le désir de ta pensée, tu prendras ton repos dans le palais du soleil.»

Βαλαωρίτης

«Pour toi la tombe est étroite, et pauvre la terre qu'on t'a donnée pour couche, et froids sont les marbres, et creuses les paroles qui, dorées, brillent aux demeures souterraines de Charos. Toi, citoyen du Ciel, enfant de la Voie Lactée, pour assouvir la gloire et l'ardent désir de ton âme, prends ton Soleil pour tombe. C'est un trône qui t'appartient que l'astre qui a donné des ailes et la lumière à ta pensée.»

Ἄς κάνουμε πρῶτα πρῶτα δυὸ παρατήρησεις :

α) Τὸ Ἰταλικὸ κείμενο εἶναι сонνέττο. Ὁ Βαλαωρίτης μετάφρασε μοναχὰ τὰ δυὸ τερτζέτα. Ἀλλὰ πὼς μπορεῖ στὴν ἔκδοση τοῦ Βαλαωρίτη, τὸ ποίημα τοῦ Revere νὰ ὀνομάζεται **ἑξάστιχο**; Μήπως εἶχε διαβάσῃ ὁ Βαλαωρίτης τὰ δυὸ τερτζέτα μόνον; μήπως τὸ πῆρε γιὰ σεστίνα, τότε ἡ ἀργότερα, ξαναδιαβάζοντας κάποιον σημείωμα ποὺ δὲν εἶχε ἀντιγράψῃ μέσα παρὰ τὸ τέλος τοῦ сонνέττου; Ἡ καὶ προέρχεται τὸ λάθος ἀπὸ τὸν ἐκδότη, ποῦ θὰ γελάστηκε κατὰ τὸν ἴδιον τρόπο;

β) Τὸ сонνέττο γράφτηκε γιὰ τιμὴ τοῦ Σέκκη ζωντανοῦ, ἢ μετάφραση ἔγινε γιὰ τιμὴ τοῦ Σέκκη πεθαμένου. Ὁ Βαλαωρίτης εἶχε δικαίωμα νὰ μεταρρυθμίσῃ καὶ νὰ μεταθέσῃ, μὰ, ἂν ἤξαιρε μόνον τὰ τερτζέτα, εὐκόλο εἶτανε νὰ γελασθῆ, ἀφοῦ μόνον στὰ quatrains βγαίνει ἡ μελλοντικὴ ἰδέα («Ὀνίας πεθάνης...»).

Ὁ Σέκκης πέθανε τὸ Φλεβάρη τοῦ 1878 (γεννήθηκε στὰ 1818). Ὁ **Osiride**, ποῦ ἦταν τὸ сонνέττο, εἶναι τοῦ 1879, μὰ ὁ Revere δὲν εἶχε τότε δημοσιέψῃ καμμιά συλλογὴ ἀπ' τὸ χρόνο 1862 (Persone et Ombre). Χρονολογίεται λοιπὸν τὸ соннέττο μεταξὺ τοῦ 1862 καὶ τοῦ 1878· θὰ εἶναι λιγάκι κατοπινὸ τῶν μελετῶν τοῦ Σέκκη γιὰ τὴ φυσικὴ σύνθεση τοῦ Ἥλιου (le interrogate chiome, στ. 4) καὶ γιὰ τὴν τοπογραφία του.

Ἐποθέτω λοιπὸν, χωρὶς νὰ βεβαιώσω τίποτα, τούτη τὴν ἀκολουθία γεγονότων :

1) Ὁ Revere συγγράφῃ ἓνα соннέττο γιὰ τὸ Σέκκη μεταξὺ 1862 καὶ 1878). Τὸ δημοσιεύει σὲ κάποιον περιοδικό.

2) (Ὁ Σέκκς πεθαίνει, Φλεβ. 1878).

3) Κάποια ἐφημερίδα, γιὰ τὴν εὐκαιρία τοῦ θανάτου του, παραθέτει τὸ τέλος τοῦ сонνέτου τοῦ Revere.

4) Ὁ Βαλαωρίτης διαβάσει τὸ χωρίο, γελιέται πάνω στο νόημα, ἢ καὶ τὸ ἀλλάζει εἰρήδες, καὶ συγγράφει τοὺς ὄχτους τοῦ στίχου ἀμέσως (ὑποθέτω), δηλαδὴ τὸ Μάρτη 1878.

Ἡ μετάφραση παρουσιάζει μερικά προσηυήματα. Λ. χ. *cittadin dell'etra* τὸ ἀποδίνει καλὰ τὸ **δημότης τ' οὐρανοῦ**, καὶ *satolla* τὸ **χορτάσης**. Οἱ λέξεις **τοῦ Χάρου τὰ κατώγια**, ἀγκαλὰ καὶ δὲν εἶναι στὸ κείμενο, εἶναι ὅμως καλλίτερες ἀπὸ τὸ *pietra sculta*. Ἀλλὰ, κοντὰ στὰ λίγα αὐτὰ καλὰ χωρία, πόσα λάθη, καὶ τὰ περισσότερα ἀσυχώρετα!

Πρῶτα πρῶτα, ἢ πολὺλογη χαλαρότητα τοῦ Ἑλληνα αὐτοσχεδιαστή. Οἱ λέξεις **εἶναι φτωχὸ τὸ χῶμα** (στ. 2) εἶναι περιττές, καὶ τὸ **φτωχὸ** αὐτὸ εἶναι μάλιστα μικρὸ παρανόημα. Ἡ λέξη **ψυχῆς** (στ. 6) εἶναι πολὺ λιγώτερο σωστή, λιγώτερο νοητικὰ ἀπὸ τὸ *pensier* (v. 13). Ἡ λέξη **μανία** (στ. 6) εἶναι λιγώτερο καλή, λιγώτερο τιμητικὰ ἀπὸ τὸ *voglia* (v. 13), καὶ τὸ **δόξα** (στ. 6) εἶναι παραγέμισμα καὶ παρανόημα. Δεύτερα, μετὰ τὸ **padiglion del sole**, τὸ ποίημα βρίσκεται ἐπιτελῶς περατωμένο. Ὁ Ἑλληνας ποιητὴς (καὶ σὲ δαῦτο εὐκόλα παραινεῖ κανεὶς πόσο ἀπέχει ὁ νοῦς του ἀπ' τὸ Λατινικὸ τὸ νοῦ τοῦ πρωτοτύπου του) προσθέτει ὀλόκληρους δυὸ στίχους, ποῦ καταστρέφουν, μὲ τὸ τεμετέλικό τους σύρσιμο, ὅλη τὴν ὁμορφιά, τὴ σύντομη καὶ συγκινητικὰ τῆς εἰκόνας. Πρέπει μιὰ παράφραση νὰ εἶναι ἐξέλιξη, ὄχι περιτολόγα μετάφραση.

Ἐπειτα (κ' εἶναι χειρότερο αὐτὸ) ὁ Βαλαωρίτης δὲν

καταλαβαίνει καλὰ τὴν τεχνολογικὴ ἀξία τοῦ κειμένου ποῦ μεταφράζει. Οἱ λέξεις **παιδὶ τοῦ Γαλαξία** εἶναι προσθήκη, κ' αὐτὴ ὄχι καλὰ πετυχημένη. Ἀλήθεια ὁ Σέκκς ἀπασχολήθηκε μὲ τοὺς διπλοὺς ἀστέρους, καὶ μὲ τὴν ἀστερικὴ φασματοσκοπία (σπεκτροσκοπία). Ἀλλὰ οὔτε γιὰ αὐτὲς τίς μελέτες, (οὔτε γιὰ τίς σπουδὲς του γιὰ τὸ γήινο μαγνητισμὸν), δὲν ἔπρεπε νὰ γράφῃ ἐδῶ. Ἐπρεπε, τὸ ἐναντίο, νὰ μὴν τίς ἀναφέρῃ, μιὰ κ' εἶναι ἡ ἰδέα. «Τὸν Ἥλιο σπούδασες; ἄ; εἶναι μνήμα σου». — Ἀλλωστε, ἀφοῦ ἔγραψε ὁ Ἴταλὸς ποιητὴς τὸ *girosi*, (v. 14) ἀφοῦ ἔγραψε ὁ Ἑλληνας ποιητὴς τὸ **ταφή** (στ. 7) ἢ λέξη **θρονοῦ** στρεβλῶνει τὴ σκέψη. Ὁ Σέκκς δὲ θὰ πᾶν νὰ θρονιαστῇ μέσα στὸν Ἥλιο (ποῦ εἶναι αὐτὴ μιὰ εἰκόνα ποταπῆς περηφάνειας), παρὰ ἐκεῖ θὰ κοιμᾶται, σὰ σὲ μνήμα περιλαμπρο.

Οὔτε συγκρίνονται οἱ κοντὲς φράσεις, οἱ κομματιασμένες τοῦ μεταφραστῆ μὲ τὴν εὐρύχωρη καὶ σταθεροπερατήτη περιόδο τοῦ Revere. Ὁ Ἴταλὸς ποιητὴς πικροπαραπονιόντανε στὸν Osiride, πῶς δὲν τὸν εἶχε τιμῆσει ἢ ἐλπισημένη δόξα. Δικαιολογημένα παράπονα, βάσιμη πίκρα. Ἡ σκεφτῆ κανεὶς, πῶς ὁ Βαλαωρίτης, τὸν καιρὸ ποῦ ἔκανε αὐτὴ τὴν μετάφραση, χαϊρότανε (ἀγκαλὰ κ' εἶτανε σωματικὰ ἀρρώστος) τὴν ὀλοκληρωτικὴ κατοχὴ τοῦ ταλέντου του, δὲ θὰ θωρῆ χωρὶς κάποια λυπημένη εἰρωνεία, σὲ μιὰ μεριά τὸν ἐξαισιο ποιητὴ ποραγνωρισμένο, στὴν ἄλλη, φημισμένο, τὸν Ἑλληνα ποιητὴ, καλὸ κ' αὐτόνε, μιὰ κατώτερό του.

LOUIS ROUSSEL

Καθηγητὴς στὴν Ἀνώτερη Σχολὴ
Γαλλικῶν Σπουδῶν

Ἀθήνα, Μάρτης 1921

Αἰσθητικὲς Κουβέντες (3)

Ἡ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΤΟΥ ΕΓΩΪΣΜΟΥ

Ἀναρχία στὴν Τέχνη, καὶ γενικά, σημαίνει δυναμικὴ ἐκφάνση τοῦ ἀνθρώπινου ἐγωΐσμου.

Αὐτὸν τὸν ἐγωΐσμὸ πρέπει μιὰ γιὰ πάντα νὰ τὸν καθορίσωμε. Ἀφοῦ πρόκειται στὶς ἀκόλουθες γραμμὲς νὰ τὸν πανηγυρίσωμε, εἶναι ἀνάγκη νὰ τὸν ξεχωρίσωμε ἀπ' αὐτὸ τὸ συναίσθημα ποῦ ἠθικολόγοι καὶ παπάδες πασιάζουν νὰ μᾶς πείσουν πῶς εἶναι τὸ ὀ,τι χειρότερο στὸν ἄνθρωπο. Ὁ ἐγωΐσμός, καθὼς τὸν ἐνοῦμε, εἶναι κάτι χιλιάδες φορές ἀπειροδυνατώτερο ἀπὸ τὸν μικροεγωΐσμὸ τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς ἐκκλησίας καὶ συνεπῶς ἄλλες τόσες φορές ἀξιοκαταξριώτερο ἀπὸ τέτοιας φύρας κριτήριον. Ὡστε φαντασθῆτε τὸν ἐγωΐσμὸ, καθὼς τὸν παραδεχομαστε, σὰν κάτι τί τὸ κοινονικῶς τερατώδες. Τέρατα ὅμως εἴμαστε ὅλοι μᾶς, γιὰτὶ μέσα μᾶς, ἀπὸ τὸν ἐγωΐσμὸ μᾶς, δὲν ὑπάρχει τίποτε δυναμικώτερο. Τέρατα μολαταῦτα φυσικά, μὲλη τὴν ἀντινομία τῶν δύο αὐτῶν ἐνοιῶν, ἀντινομία ποῦ ἀποτερατώνει ὡς ἀντιφυσικὲς τίς ψεύτικες ἰδεολογίες ποῦ βυκαλίζουσι αἰῶνες τὴν ἀνθρωπότητα.

Ἀπὸ αἰσθητικὴν ἀποψη ὁ ἐγωΐσμός μπορεῖ νὰ χαρακτηριστῇ ὁ κυριώτερος καὶ ὁ μόνος ἴσως αἴτιος γιὰ νὰ

ὕψισταται Τέχνη. Ἀφοῦ ἀποδείξαμε πῶς ἡ Τέχνη εἶναι ἀναρχία, δηλαδὴ δημιουργία, δὲν εἶναι πειδὸ δύσκολο νὰ φανῆ πῶς ἡ δημιουργία δὲν εἶναι, παρὰ μιὰ ἐκδήλωση τοῦ ἐγωΐσμου.

Ἐνας ἕνας μᾶς ἀπὸ τίς πράξεις του προδίδει τὸν ἐγωΐσμὸ του: ἢ γρη῏ εὐλαβήδισσα, μὲ τὴν ἐλπίδα μιᾶς μέλλουσας ζωῆς, ποῦ θὰ ἔχη τοῦ Ἀβραάμ καὶ τοῦ Ἰσαὰκ τὰ καλὰ ἀπὸ τὸ θεοῦλη της, καὶ ὅπου θὰ μπορεῖ ἀτιμώρητα νὰ κουσκουσουρεύῃ γλωσσοτρῶγωντας τίς γειτόνισσές της; ὁ στρατάρχης, κάτω ἀπὸ τὸ πρόσχημα μιᾶς προβληματικῆς φιλοπατρίας καὶ μιᾶς ἀρβανίτικης τιμῆς γιὰ νὰνεθῆ στὰ πτώματα—*quo non ascendam!*—καὶ νὰ δοξαστῇ στὸ βούτημα τοῦ αἵματος; ὁ ἀγράμματος παπᾶς μὲ τὸ φόβο τῶν παραμυθιῶν τῆς Γραφῆς, τῶν ὁποῶν εἶναι ἀνάξιος νὰ νοιώσῃ τὴν ποίηση, τὴ μόνη τους ἀλήθεια; ὁ γραμματισμένος ἱεράρχης μὲ τὴ σιωπηλὴ εὐχαρίστηση τῆς ἐκμετάλλευσης τοῦ ἀντικρνοῦ του, τοῦ **ποιμνίου του**; ὁ πειδὸ εἰλικρινῆς ἐπιστήμονας μὲ τὸν πόθο νὰ ἱκανοποιήσῃ τὴν περιέργειά του κυνηγῶντας μιὰν ἀλήθεια ἢ μιὰ χίμαιρα; ὁ πειδὸ θερμόαιμος σοσιαλιστῆς μὲ τὴ ζέση νὰ φτάσῃ μιὰν

ἰδεολογία ποῦ ἱκανοποιεῖ μιὰν ψυχολογικὴ του ὁρμή; καὶ τέλος πάντων ὁ καλλιτέχνης μὲ τὴν ἀκατανόμαστη ἀποίτηση νάφήσῃ ἐποχὴ μὲ τὸ ἀτομὸ του δημιουργῶντας ἕνα ἔργο τέχνης. Ὡς κ' αὐτὸς ὁ Θεὸς (ἂν ὑπάρχῃ πραγματικῶς), ἀφοῦ ἀπαιτεῖ νὰ τὸν λατρεύωμε! Καὶ ὅσο πειδὸ ἀλτρουιστῆς φαίνεται κανεὶς τόσο ὑπουλότερος ἐγωΐστῆς εἶναι, γιὰτὶ αὐτὸς ποῦ πετᾶ μὲ σιχασία τὴν πενταρίτσα στὸ ζητιάνο, προεξοφλεῖ στὰ μυαλὰ του τὴ θεϊκὴ ἐπιείκεια γιὰ τὸ μίζερο σαρκὶ του.

Ὡτως τὸ ἔργο τέχνης εἶναι τόσο ἀληθινώτερο, ὅσο εἶναι καὶ ἐγωΐστικώτερο. Ὅσο περισσότερο ἀτομισμὸ καὶ ὑποκειμενικότητα μπόρεσε νὰ βάλῃ ὁ καλλιτέχνης, τόσο τὸ ἔργο του φαίνεται ἀληθινώτερο, δηλαδὴ αὐθόρμητα καταληπτότερο ἀπὸ τὸ λοιπὸν κόσμο. Καθὼς εἴμαστε ὅλοι μᾶς ἐγωΐστῆς δὲ θὰ μπορέσωμε νὰ ἐνοήσωμε τὴν ἐκδήλωση ἐνὸς ξένου ἐνστικτοῦ, παρὰ μὲ τὴν ἐντύπωση ποῦ προξενεῖται στὸ δικὸ μᾶς ἐστικτο, ἐπειδὴ ὁ ἐγωΐσμός τοῦ τεχνίτη μόνον στὸν ἐγωΐσμὸ μᾶς μπορεῖ νὰ βροῖ ἡχώ.

Ἡ δὲ ἐπικοινωνία δύο ἐγωΐσμων φέρνει ἐπὶ τὴν ἰσορροπία καὶ τὴν ἄρμονία ποῦ εἶναι ὁ τελικὸς νόμος στὴ Φύση. Ἐπειδὴ κ' εἴμετες ὅταν βρίσκωμε εὐχαρίστηση σ' ἕνα ἔργο Τέχνης; δὲν κάνουμε τίποτε ἄλλο, παρὰ νὰ ἱκανοποιήσωμε τὸν ἐγωΐσμὸ μᾶς, ὅπως ὁ καλλιτέχνης τὸ δικὸ του ἄμα φαντάζεται, πλάθῃ καὶ νὰ παρουσιάσῃ τὸ δημιούργημά του.

Ἡ δημιουργία λοιπὸν στὴν Τέχνη δὲν εἶναι, παρὰ μιὰ φάση τοῦ ἐγωΐσμου ποῦ ἔχει τόση πολυποίκιλη ἐκδήλωση στὴν ἀνθρωπότητα, στὰ ζῶα καὶ σὲ ὅτι ἄλλο μπορεῖ νὰ ἔχη ψυχῆ. Ψυχῆ ἔχει ὁ καλλιτέχνης; λέγωντας αὐτὸ ἐνοῦμε ὅτι ἔχει ἀρκετὴ δόση ἐγωΐσμου γιὰ νὰ παλέψῃ νικητήρια στὸ κάθε τί ποῦ θὰ μπορούσε νὰ καταπολεμήσῃ τὸν ἐγωΐσμὸ καὶ νὰ τὸν δαμάσῃ. Ἄν δὲ νοιώθῃ μέσα του τὸ θάρρος νὰ ἐγῆ καὶ νὰ ξεχωρίσῃ, θὰ πῆ ἀφευκτα πῶς ὁ συμβατισμός ἢ ὁ φέδος νικῶν τὸν ἐγωΐσμὸ του; καὶ τὸ ἔργο ἐνὸς τέτοιου καλλιτέχνη ἀσφαλῶς θὰ φέρῃ τίς μουτζούρες ποῦ θὰ τὸ λεκιάζουσι. Σ' αὐτὴ τὴν περίπτωσιν ἀντὶ νὰ ἔχωμε ἕνα ἔργο τέχνης, θὰντικρύζωμε ἕνα ἐξάμβλωμα ὅπου ἢ ἐννοια καὶ ἢ ἐπιφύλαξη μὴ στάξουν καὶ μὴ δρέξουν τὰ καθιερωμένα ἐπνιξαν μιὰν προσπάθεια. Τέτοιο ἔργο ὅμως μήπως δὲ θὰ ἔχη θαυμαστῆς; θὰ ἔχη καὶ θὰ παραέχῃ βέβαια, αὐτὸ τὸ βλέπομε κάθε ὥρα. Μὰ ἴσια ἴσια αὐτοὺς τοὺς θαυμαστῆς ποῦ εἶναι ἐξίσου φορητοῖς ἀρηθρῆδες καὶ συμβατικοὶ ὅπως ὁ ξεπεσμένος καλλιτέχνης τοῦ συμβατικοῦ ἀριστουργήματος. Οἱ ψυχές, δηλαδὴ οἱ ἐγωΐσμοί, δὲν μποροῦν παρὰ νὰ ἐπικοινωνοῦν οἱ πρῶτοι ἀδῶλα στὸν ἐγωΐσμὸ τους καὶ οἱ ἄλλοι θυσιαζόμενοι ὑπουλα γιὰ ἕναν ἄλλο ἐγωΐσμὸ, ἄλλης μορφῆς. Ὁ μικρὸς ἐγωΐσμός δηλαδὴ τοῦ ψεύτικου καλλιτέχνη, ὑποχωρεῖ στὸ μεγαλιέτερον ἐγωΐσμὸ τοῦ ἄλλου του «εἶναι».

Μολαταῦτα ἢ ἐγωΐστικὴ ἐκδήλωση τῆς δημιουργίας παρουσιάζεται τόσο χτυπητώτερη, ὅσο εἶναι καὶ ἀδολώτερη; γι' αὐτὸ τὸ λόγο τὰ μεγάλα πνεύματα, οἱ μεγάλοι δημιουργοί, δηλαδὴ αὐτοὶ ποῦ εἶχαν στὸν ἀνώτατο βαθμὸ ἀνεπτυγμένο τὸ ἐγὼ τους, τὰ ἀτομὸ τους, τὸν ἐγωΐσμὸ τους, ἐπεδλήθησαν καὶ σ' αὐτοὺς ἀκόμα ποῦ δὲν τοὺς καταλάβαιναν

ἐξ ἀρχῆς, μὰ ποῦ ἀργότερα γιὰ νὰ ἱκανοποιήσουν καὶ αὐτοὶ τὸν παθητικὸ ἐγωΐσμὸ τοῦ θαυμασμοῦ, κανταντοῦν νὰ τοὺς ἀναγνωρίζουν ἂν ὄχι καὶ νὰ τοὺς καταλαβαίνουν.

Ὁλων τῶν κόσμων καὶ ὄλων τῶν χρόνων οἱ δημιουργοὶ ἄφησαν μιὰ δυνατὴ πρωσοπικότητα; ὁ καθένας τους δοξάστηκε σύμφωνα μὲ τὴ δύναμη μὲ τὴν ὁποία ἐκδήλωσε τὸ ἐγὼ του καὶ ὅλοι τους ἐπιβλήθησαν; οἱ ἄλλοι χάθηκαν ἐπειδὴ ἦταν ἀνειλικρινεῖς καὶ ψεῦτες. Θέλησαν νὰ προβάλλουν ἕνα ψεύτικο ἐγὼ ποῦ ἔρευε καὶ στὸ ἀσθενικώτερο φύσημα. **Γιὰ νὰ κερδίσουν τὰ πλήθη ἐγκολπώθησαν τίς ἰδέες μὲ τίς ὁποῖες γελάστηκαν τὰ πλήθη ἀπὸ τὴ θρησκεία, τὸ κράτος, τὴν πολιτεία, τὴν ἠθικὴ, τὸ στρατό.** Καὶ ἔτσι βρισκόμαστε ἔμπρὸς στὶς τερατόμορφες καὶ στρεβλόπλαστες πατριωτικῆς, θρησκευτικῆς καὶ ἠθικιστικῆς φιλολογίας καὶ καλλιτεχνίας, συμβατικὰ ψωρομτζέματα τοῦ πειδὸ ἐθελότυφλου ἀντικειμενισμοῦ ποῦ ἀντιπροσωπεύει ἄλλον ἐγωΐσμὸ, τὸν ἐγωΐσμὸ τοῦ φόβου, τῆς φιλοδοξίας ἢ τοῦ ἀμεσου κέρδους, κάθε τέλος πάντων ἐγωΐσμὸν, ἐκτὸς τοῦ ἐγωΐσμου τοῦ καλλιτέχνη.

Φτάνομε μὰτὸ τὸν τρόπο στὸ συμπέρασμα ποῦ ἀρνεῖται τὴν ὑπόστασιν μιᾶς ἀπόλυτης ἀντικειμενικῆς καλλιτεχνίας; ὅσο καὶ ἂν θελήσῃ ὁ καλλιτέχνης νὰ οὐδύσῃ τὸ ἐγὼ του ἀπὸ τὸ ἔργο του, δὲ θὰ τὸ καταφέρῃ, ἢ δὲ ἀντικειμενικὴ τέχνη δὲν εἶναι παρὰ σχετικὴ καὶ τόσο πειδὸ πολὺ ἐπιτυχημένη, ὅσο εἶναι ἐγωΐστικώτερη, δηλαδὴ ὑποκειμενικώτερη, μὲ τὴ συγκατάθεσιν τοῦ τεχνίτη, ποῦ προῦποθέτε ἐλεύθερη βούλησιν, νὰ φανῆ ἀντικειμενικὸς καλλιτέχνης. Στὴν ἐνάντια περίπτωσιν ἔχομε τὴν ὑπέρτατη ἐκφραση τῆς ὑποκειμενικῆς καλλιτεχνίας, τὸ **λυρισμὸ**, ποῦ ἂν εἶναι κάποτε δυσκολοκατάληπτος στὸ κοινὸ, αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ ποδοθῇ στὴν ἔλλειψη ὑποκειμενικότητας, ἢ ἐγωΐσμου, παρὰ στὴν πολὺπλοκη, στὴν ^{πρωτόμορφη} καὶ στὴν πρισματόφαντη ψυχῆ τοῦ δημιουργοῦ καλλιτέχνη.

Σ' ἄλλην κουβέντα θὰ ἐξετάσωμε, βιαστικά καθὼς πάντα, τὰ ψυχολογικὰ τῆς ὑποκειμενικῆς καὶ τῆς ἀντικειμενικῆς δημιουργίας.

Παρίσι 17. Β'. 1921

Μ. ΒΑΛΣΑΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΑ ΒΙΒΛΙΑ

(Κάθε ἐκδοσὴ ποῦ λαβαίνουμε, τὴν ἀναγγέλλουμε καὶ τὴν κρῖνομε).

ΙΩ. Α. ΓΚΙΚΑ: «Δροσιὲς καὶ Δάκρυα (Διηγῆματα). «Βοσκὸς καὶ Πρόβατα» (Τόμοι δύο). Ἐκδόται Θ. Κασσιμάτης καὶ Κ. Ἰωνᾶς. Ἀλεξάνδρεια 1920.

«Δροσιὲς καὶ Δάκρυα». Θὰ προτιμούσαμε νὰ μὴν ἔχουν τὸν τίτλο «Διηγῆματα» τὰ πεζὰ αὐτὰ τοῦ κ. Γκίκα. Πρωτιμώτερο θάταν νὰ τὰ τιτλοφοροῦσε: «Μακροσκελῆ χρονογραφῆματα». Διαβάζοντάς τα κανεὶς—ἂν μπορῆ νὰ ἔχη τὸ κουράγιον νὰ τὰ διαβάσῃ—συλλογιέται, πῶς μπορεῖ νὰ ὑπάρχῃ σήμερα συγγραφέας—καὶ ὄριμος, φανταζόμεστε, στὴν ἡλικία—ποῦ νὰ γράφῃ τέτοια πράγματα. Μὲ τὸ τέ-

τοια έννοουμε, φυσικά, τόσο παιδιαστικά πράγματα, πού ασφαλώς, ούτε για πρωτόλεια ένός νέου δέν συγχωρούνται. Είναι τὰ περισσότερα κάτι άνοστες ιστορίες Κερκυρέικες, τόσο άνοστες, πού θαρροουμε, πώς δέν αξίζουν τον κόπο νά τις διηγηθοουμε. Ύστερα ή γλώσσα τους τόσο ψεύτικη και τόσο άκατάστατη, πού μάς κάνει τήν έντύπωση φτιασιδωμένης γρηάς...

«Βοσκός και Πρόβατα». Αυτό είναι τó δεύτερο και πού μεγαλόπρεπο σέ δγκο (459 μεγάλες (σχήμα 8-) πυκνωτωπωμένες σελίδες) έργο του κ. Γκίκα. Είναι μιá διτομη ήθογραφία, στην όποία ό συγγραφέας θέλει νά μάς δώση τήν εποχή πού οι άνθρωποι ζούσαν μέσα στο περιβάλλον του παπαδισμού. Όλο τó βιβλίο στηρίζεται γύρω στην ψυχολογία (άς τήν ποουμε έτσι) του πάτερ Ίωσήφ, του κυριώτερου ήρωα του βιβλίου και στην ήθογράφηση εκείνης τής εποχής, πού φαίνεται πώς έχει κάνει εξαιρετική έντύπωση στον κ. Γκίκα. Αύτá τά δυό πράγματα (γιατί σχεδόν τίποτα άλλο δέ μάς λείει) χρειάστηκε ό συγγραφέας κοντά 500 σελίδες για νά τά γράψη. Έμεις άπορούμε και όμολογοουμε πώς κουρασθήκαμε και κοπιάσαμε πάρα πολύ ώπου νά φτάσουμε στο τέλος αυτής τής ίεροεξεταστικής ήθογραφίας.

ΙΩΣΗΦ βαρώνου φόν ΑΊ·ΧΕΝΤΟΡΦ: «Από τή ζωή ένός άκαμάτη». Διήγημα. Έκδότης Γ. Βασιλείου. Δραχ. 250. Τό χαριτωμένο ρομαντικό διήγημα του γνωστού Γερμανού ποιητή Eichendorf, άριστοτεχνικώτατα μεταφρασμένο άπ' τó συνεργάτη μας κ. Λέοντα Κουκούλα, πού θάχαμε μόνο νά του παρατηρήσουμε μιάν ύποχωρητικότητα μπροστά στην καθαρεύουσα ή στη «δημοτική των πόλεων», καθώς χαρακτηρίζει ό ίδιος τή γλώσσα, πού γράφει τώρα τελευταία. Για τó βιβλίο αυτό, ένα άπ' τά καλύτερα πού βγήκανε στη σειρά των «Εκλεκτών Έργων», θάφιερώνουμε περισσότερα, αν ό χώρος μάς τó επέτρεπε. Πρόκειται για ένα διήγημα κλασικό για τή Γερμανική λογοτεχνία, μοναδικό για τή δροσιά του ύφους του και τήν πρόσχαρη γενικά διάθεση πού είναι γραμμένο. Σήμερα φυσικά, μπορεί νά μὴν κάνη και τόση έντύπωση, μά είναι τόσο ευχάριστο στο διάβασμά του, πού σαν τάρχιζη κανείς, θέλει νά τó τελειώση χωρίς νά σταματήσει.

Στόν «Ακαμάτη» μέσα υπάρχουν κι' άρκετά χαριτωμένα τραγούδια, καθώς και τó περίφημο «Τραγούδι των φοιτητών τής Πράγας», πού οι Γερμανοί τó θεωρούν ένα άπ' τά άριστουργήματα τής ποίησής τους, άποδομένα στη γλώσσα μας, με τή συνειθισμένη προσοχή κι' όμορφιά πού διακρίνουν τις μεταφράσεις του Α. Κουκούλα.

Νά κ' ή μετάφραση του πρώτου άπ' αυτά :

Σά σ' αγαπά ό θεός, στα μακρινά
Του κόσμου του σέ στέλνει μονοπάτια,
Δάση νά ιδής, ποτάμια και βουνά,
Νά θαμπωθούν στα μάγια τους τά μάτια.

Όποιος στο σπίτι κλείνεται όκηρός,
Τήν αύρα τής αύγής δέν ανασαίνει,
Περνάει γι' αυτόν με βάραινα ό καιρός
Και του ψωμιού ή φροντίδα τον βαρύνει.

Τά ρυάκια άπ' τó βουνό κυλούν φαιδρά,
Πουλάρια τραγουδάνε στον άγέρα,
Μέ ποιá ή καρδιά μου άντάμα τους χαρά
Θά τραγουδάη τρελλή τήν πάσα ήμέρα.

Ό θεός μονάχα δρίζει' αυτός βουνά,
Δάση, νερά, πουλάκια ευτυχισμένα,
Τή γή, τον ουρανό μας κυβερνά,
Και λές νά μὴν εφρόντισε για μένα ;

ΡΗΓΑ ΓΚΟΛΦΗ: «Ύμνοι». Έκδότης Χ. Γανιάρης και Σια. Δραχ. 350. Ύστερα άπ' τις έλεγειακές νότες των «Τραγουδιών του Απρίλη», ό κ. Ρήγας Γκόλφης μάς δίνει μιá καινούργια συλλογή, κυριευμένη από διαφορετική έντελώς διάθεση, τους «Ύμνους». Σ' ένα προλογικό του ποίημα «Ύμνοι», προσπαθεί νά μάς δώση τó κλειδί τής συλλογής. Οι περισσότεροι στίχοι αυτού του τραγουδιού, είναι, με κάποια λογική κι' αισθηματική συσχέτιση, τó άράδιασμα των μοτίδων, πού έχει καθένα άπ' τά τέσσερα μέρη τής συλλογής του.

Στό πρώτο «Κυματούσα Δίμνη», βρίσκουμε διαλεχτά τραγούδια, πού προδίδουν έναν ποιητή με λεπτεπίλεπτη και άληθινή αισθηματικότητα : «Γενέθλια», «Παλιά γειτονιά», «Φτωχογειτονιά», «Μαργαρίτες», και συχνά βλέπουμε τήν πλήξη του νά ξεσπάη σέ στίχους, πού μάς τήν άποδίδουν ύποβλητικά όπως :

Γέρνου' οι μέρες, σά στροφή θλιμένου τραγουδιού ..

Τό δεύτερο μέρος έπιγράφεται «Ύμνοι». Τό άπαρτίζουν κυρίως τά σοσιαλιστικά του τραγούδια και δυό-τρία άλλα, γραμμένα στον έθνικό δεκαπεντασύλλαβο δημοτικό μας στίχο. Τά μη σοσιαλιστικά είναι έπηρεασμένα από μιάν Αθηνολατρεία κι' άγάπη τής Αττικής. Δέν ξέρουμε γιατί ό ποιητής (θεωρώντας βέβαια τó μέρος αυτό βαθύτερο άπ' τάλλα) έδωσε τόνόμά του σ' όλη τή συλλογή. Έμάς μάς φαίνεται τó άσθενέστερο άπ' όλα. Μονάχα στο εξάισιο τραγούδι του «Πνέμα», ό ποιητής βρίσκει μιá ντελικάτη και ραφιναρισμένη αισθηματικότητα, άνταμωμένη με μιá σπάνια μαεστρία νωχελικής και λυρικής έκφραστικότητας:

Τό δειλινό ειν' ανάλαφρο σαν πρώτη μέρα άγάπης,
και τó βραδάκι, σά φιλή κρυφά δοσμένο, φτάνει...

Τό τρίτο μέρος «Του πάθους ό ήχος», έχει τó πάρα κάτω μοτίβο : «Κι' αν άπ' τάστρα πού ψηλά τ'άει του πάθους ό ήχος...». Περίεργοι προλογικοί αναγγελτικοί στίχοι για τραγούδια, πού δέν είναι τίποτ' άλλο, παρά άπλά έπιγραμματικά δεκατετράστιχα, τά περισσότερα vers d'occasion. Δυό άπ' αυτά τά συνόετα, «Για έναν έρωτα» και «Για τήν παθητική συμφωνία του Τσαϊκόφσκη», είναι άληθια πώς μάς συναρπάζουν, μά κι' αυτά δέν παρουσιάζουν, παρ' όλη τή γαλήνια και ντελικάτη τους όμορφιά, κανένα εξαιρετικό ξεπέταγμα πάθους, πού νά δικαιολογή είτε τον τίτλο, είτε τó μοτίβο.

Άπ' τó τέταρτο μέρος ξεχωρίζουμε τήν εξαιρετική ή άληθινή, «Λουίζα», πού ξεχωρίζει άνάμεσα από διάφορες άλλες ρυθμικώτατες και ήχηρές κοινοτυπίες. Γενικά παρατηρούμε στον κ. Γκόλφη μιάν ύπερβολική φροντίδα στο

ρυθμό και καμιά φορά στην ήχηρή ρυθμοπλασία. Τόν μαγειρεί τó κουδούνισμα μιás προπαροξύτονης ρίμας κι' ένός πρωτότυπου τρανταχτού γοργού ρυθμού, πού για νά τον πετύχη, καμιά φορά κάνει σύμθετες λέξεις και μεταχειρίζεται και κούφια λόγια, δίχως άναγκαία ή βαθύτερη έννοια. Η παρνασιανή του αυτή προσπάθεια δέν είναι φυσική κοπιάζει, ιδρώνει για νά τó πετύχη, γι' αυτό, όπως λείει κι' ό ίδιος συχνά τον βρίσκουν :

.. τά μεσάνυχτα σκυμένο...
στη φράση και στα μέτρα νά παλεύω,
για τó γερό τó στίχο, τó δεμένο ..

Στά τραγούδια του π. χ. «Τέχνη», «Βορριανή», παραμελεί τó νόημα. Πόσο φαίνεται νά τον τραβούν και νά τον γοητεύουν αυτές οι ύπερβολικά εξεζητημένες και με κόπο κατορθωμένες τεχνητές ρυθμικές ήχηρότητες. Μιá τέτοια καταθλιπτική ήχηρότης, δέν έχει τή χάρη τής ήχητικής και τής ρυθμικότητας άλλων ποιητών, του Σολωμού π. χ., ό όποιος συνήθιζε νά λέη : «Η άρμονία του στίχου είναι τó ξεχείλισμα τής ψυχής», για νά έκφράση τήν φυσικότητα, τó αυθόρμητο, πού πρέπει νά ύπάρχη στο μέτρο του τραγουδιού κι' όχι τή βιασμένη, τήν εξεζητημένη ήχητική έντύπωση, πού ιδρώνει νά καταφέρει ό κ. Γκόλφης. Με ένα τέτοιο άγωνιώδικο, καταθλιπτικό κυνήγημα ρυθμών, ή ποίηση δέν έχει πιά λόγον ύπάρξεως, είναι, όπως έλεγε όρθώτατα ό Sully Prudhomme, μιá «δευτερεύουσα λειτουργία» (fonction secondaire) τής μουσικής.

Ό κ. Γκόλφης μοντερνίζει πού και πού. Τά ειδύλλια του γίνονται πότε σ' «αυτοκίνητο», πότε σέ «φωτόλουστη μύρα» κι' όχι στη φύση, όπως συνήθιζαν νά τά μεταφέρουν οι τά τώρα οι ποιητές. Μέσα στους στίχους του άκόμη, θά τον δοουμε νάχη λέξεις, όπως : «σαλόνη» «γλόμπο ήλεχτρικό». Άκόμη ό στίχος του : «για πετάματα τρελλά μηχανή μου ό στίχος», μάς θυμίζει λιγάκι τά φουτουριστικά vol plané του Marinetti. Άκόμη, θαρροουμε, πώς έχει και μερικές άλλες έκφραστικές άποτυχίες, πρόσαιτμοές, είτε με τήν καθαρευουσιάνική τους έπισημότητα : «Σεβαστέ μου ποιητή», είτε με τή γελοία ύποκοριστικότητά τους : «Παννάκη, πού τρανός άκόμα γίνε». Όλα αυτά θά περνούσαν άπαρατήρητα σ' έναν άλλο ποιητή, κι' έδω μάλιστα όμολογοουμε πώς είναι σκορπισμένοι με άρκετή τέχνη ώστε νά περνούν σχεδόν άπαρατήρητοι, μά ήχουν πάντα κακόχη στο έργο ένός ποιητή, πού πολύ καιρό ποζάρισε για ένας άπ' τους leaders του νεοκλασικού κινήματος τής νεότης πού γράφει.

Όλα αυτά ίσως νά καχοδιαθέσανε τον άναγνώστη για τόν ποιητή. Αν αυτό συνέβηκε, λυπούμαστε κατάκαρδα. Τέτοιοι δέν ήταν ό σκοπός μας. Ύποδεικνύοντας μερικά λαφρυά έλαττώματά του, δέν ξεχνούμε τις άρετές του και τις άρκετά συχνές στιγμές ποιητικής τελειότητας και έκφραστικής έσωτερικής ύποβλητικότητας, πού συναντά συχνά κανείς στο αξιόλογο έργο του. Για τέτοιες στιγμές ποιητικής ευτυχίας, μπορούνε νά λογισθούνε τάψεγάδιαστα και ύποβλητικά τραγούδια του «Πνέμα», «Παλιά γειτονιά», «Φτωχογειτονιά», «Για έναν έρωτα», Γιά τήν παθητική συμφωνία του Τσαϊκόφσκη», «Λουίζα» και μερικά άλλα.

ΠΑΝΟΥ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ: «Λυρικά». Έκδότης Χ. Γανιάρης και Σια. Δραχ. 350. Στίχοι φυσιολατρικοί με μοτίβο του μεγάλου άμερικάνου ποιητή του φωτός, τής χαράς και τής υγείας Walt Whitman. Φαίνονται νά διψούν και νά γυρεύουν ήλιο, φως και χαρά. Πλάι τους μερικοί μετριώτατοι έρωτικοί στίχοι και λίγες πλαδαρές μελαγχολίες. Οι στίχοι του είναι μάλλον σωστοί, καμιά φορά άψεγάδιστοι, μά έχουν γενικό χαρακτηριστικό τήν μακάρια μετριότητα και δέν παρουσιάζουν κανένα εξαιρετικό ξεπέταγμα, κανένα διαλεχτώτερο ή ξεχωριστό αίσθημα.

Κοινοτυπίες, φυσιολατρικά άνομασήματα και τίποτα περισσότερο. Ξεχωρίζουνε σχετικά ή «Ροδούλα», τά «Χυνοπωριάτικα», τά «Χέρια» και με άρκετή καλή θέληση κάνα-δυό άλλα.

Ν. ΠΕΤΙΜΕΖΑ (ΔΑΥΡΑ): «Απλά Δόγια». Έκδότης Χ. Γανιάρης και Σια. Δραχ. 350. Ό ποιητής άρχισε τώρα τελευταία νά γράφη, κι' έτσι, αν και δέν είναι νέος, παρουσιάζει μερικά νεανικά έλαττώματα άπειρίας και στιχουργικής άδεξιότητας, χωρίς νάχη και γι' αντιστάθμισμα τόν όρμητικό και άφθονο λυρισμό τής νεότης. Μά τó τάλαντό του δέν είναι κοινό. Η ποίησή του, συχνά άπρόσπη, αγαπάει νά ζωγραφίξη τύπους τής Έλληνικής ζωής, συχνά με άρκετή συγκίνηση και ψυχολογική έμβάθυνση. Όταν ή ποίησή του γίνεται ύποκειμενική, διαπνέεται από ένα αίσθημα έκλεκτής και ραφιναρισμένης μελαγχολίας. Μερικά του τραγούδια ύποβλητικά και εξαιρετικά συγκινητικά. Τέτοια είναι : «Κηδεία στο χωριό», «Γέριχο άντρόγυνο μπρός στο τζάκι», «Πύργοι στον άγέρα» κι' άρκετά άλλα. Μερικά πάλι (ευτυχώς λίγα) πλαδαρά και καμιά φορά κοινώτα.

Γενικά ό ποιητής έχει και πνοή και αξία, μά δέν είναι άκόμη όλότελα κύριος τής Τέχνης του. Έίμαστε βέβαιοι πώς ή μεταγενέστερη δημιουργία του, θά παρουσιάση εξαιρετικά καλά έργα, διορθώνοντας τά λίγα του έλαττώματα και άναπτύσσοντας τάρκετά του προτερήματα, πού κάνουνε τά «Απλά Δόγια», νά είναι ή καλύτερη άπ' τις τέσσερις ποιητικές συλλογές πού εξέδωσε ταυτόχρονα αυτό τó μήνα ό κ. Γανιάρης.

Κ. ΚΑΡΘΑΙΟΥ: «Τά τραγούδια του νησιού μου» και «Οι Κηφισιώτικες μελωδίες». Έκδότης Χ. Γανιάρης και Σια. Δραχ. 350. Μερικά άπ' τά τραγούδια του κ. Καρθαίου είναι μηδαμινά, άνάξια προσοχής. Μέσα τους μιá γελοιώτατη πεζολογία. Κάπου μάς λείει :

Μέ τó Θά και με τó Νά
Πέφτουν χιόνια στα βουνά.

Πάρα κάτω :

Είλα τον Πηλάδη μου
Βρεί και γώ μωρό μου...

Πριν λalήσει ό κόκορας
Τρεις φορές μ' άρηθήη.

Πολλή του ή φτώχεια, λίγα τά ψωμιά του.

ή
Σκουνοτουφλάς και πέφτει,

Πάλι προχωρείς...
Όλος φρονιμάδα,
Πού νά τή χαρείς !

Τό ίδιο συμβαίνει και στα δυό του άλλα άνατριχιαστικά τραγούδια : «Ό καημένος ό Γιάννης» και τó πρώτο «Γζιώτικο». Δέν ξέρουμε ποιάν εξαιρετική συγκίνηση ή ψυχική ευχαρίστηση βρίσκει ό ποιητής όταν γράφει τέτοιες βλάμικες γελοιότητες :

Ασ' τις έγνοιες στους γεγέδες,
Και τά δάκρυα στους μπεμπέδες.

Αύτá είναι άκόμη πού λυπηρά, έφ' όσον διακρίνουμε σάλλα τραγούδια του κ. Καρθαίου έναν ποιητή με άρκετά βαθεία αισθαντικότητα :

Όλα τά ώραϊα περνούν, φίλε, δωκάτω !
Τό λουλούδι χλωμιάζει ξεθωριάζει
Κ' ή χαρά. Τό κορίτσι τó δροσάτο
Παντρεύεται ή από θλίψη μαραζιάζει ...

Μερικοί του στίχοι, κλείνουνε μέσα σέ μιάν άναπαρσταϊκή συνοπτικότητα ένα όλόκληρο ποίημα :

Τροφή τῶν χοίρων ἔγιναν κ' οἱ πῦρ λευκοὶ μας κρέιοι .
Μερικοὶ τοῦ βαθύτατοι καὶ λυρικοὶ στοχασμοὶ μᾶς συναρπάξουν. Λυπούμαστε πὺρ δὲν μᾶς ἐπιτρέπει ὁ χῶρος νᾶ-
ναδημοσιέψουμε τὸ ἀπαράμιλλο «Τραγοῦδι τοῦ μπεκρή»,
πὺρ ξεχωρίζει μέσα σὲ κάμποσα διαλεχτὰ καὶ συγκινητικὰ
τραγοῦδια : «Στὸ φίλο μου», «Γαλήνη», «Βαριά καὶ σκο-
τεινά», «Τὸ κάτω κάτω τί εἶναι ἡ γῆ;», «Κιτρίνισαν οἱ
λευκες», «Δάφνη μου!», «Ἀπρίλης», «Τὰ δάκρυα τῆς
παρθένας».

Τὴ κρίμα ὁ κ. Καρθαίος, πὺρ εἶναι ἕνας ποιητής, νᾶ
μὴν ἀπαλλάξῃ τὸ ἔργο του... κί' ἐμᾶς ἀπὸ μερικά γελοῖα
συχοραδιάσματα, σάν κί' αὐτὰ πὺρ ἀναφέραμε στὴν ἀρχὴ
καὶ πὺρ μᾶς δίνουν τὴν ἐντύπωση πὺρ τοῦ λείπει τὸ γοῦστο
καὶ τὸ αἰσθητικὸ κριτήριον, ὅσο κί' ἂν μᾶς διαψεύδουν τὰ
λα τοῦ τραγοῦδι.

JOSEPH RIVIÈRE : «Gérard de Lacare —
Duthiers». Biographie critique accompagnée d'opinions,
d'une bibliographie, d'une iconographie, illustrée de
deux portraits et d'un autographe. Éditeurs: Stavrinos
et Cie. Le Caire. Frs : 6.

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗ Ν. ΒΟΥΤΥΡΑ : «Ὁ Λαγκᾶς κί' ἄλλα
διηγήματα». Ἐκδόση Β'. τοῦ περιοδικοῦ «Γράμματα».
Ἀλεξάνδρεια 1920. Δραχ. 4.

ΓΙΑΝΝΗ ΜΑΙΝΑΛΙΩΤΗ : «Ἀνθρώπινα καὶ θεῖα».
Ἀθήνα 1919. Ποιήματα. Δρχ. 3.

— ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ —

«ΓΡΑΜΜΑΤΑ». Νέα περίοδος. Δίμηνο περιοδικό—
Φύλλο 3 Νοέμβριος—Δεκέμβριος 1920 Διευθυντής: Σ.
Πάργας. Γραφεία: Πλατεία Μοχαμέτ Ἀλι 17. Ἀλεξάνδρεια.
«ΠΑΙΔΟΛΟΓΙΑ». Μηνιαῖον εἰκονογραφημένον περιοδι-
κὸν διὰ τὴν μελέτην τῆς βιολογίας καὶ ἐγκυκλοπαιδείας
τοῦ παιδιοῦ. Ἰδρυτής καὶ διευθυντής ὁ ἰατρός κ. Κ. Χαρι-
τάκης. Γραφεία : Σταδίου 56. Ἀθήναι.

«LA REVUE CRITIQUE DES IDÉES ET
DES LIVRES». Paraît le 10 et le 25 de chaque mois.
Directeur: Jean Rivain. Abonn. étranger Frs. 75.
Boulevard Saint Germain 155. Paris.

«LA CONNAISSANCE». Revue de Lettres et d'
idées. Abonn. étranger francs 25 Galerie de la Ma-
deleine 9. Paris.

«LA REVUE DE L'ÉPOQUE». Publication
mensuelle d'expression et d'étude des idées, des arts
et des lettres. No 15—Troisième année—2e série—
Mars 1921. Directeur Littéraire: Marcello—Fabri.
Rue Bonaparte, 13 Paris VI

«LA VIE NOUVELLE». Publication mensuelle
de littérature et d'art. Directeur: E. Goldenberg—
Chaen. Rédacteur en Chef: Panos Stavrinos. Bureaux:
23, rue Kasr-el-Nil, 23. Le Caire (Egypte).

ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Στὴ φίλη διεύθυνση τῆς «Μούσας».
Ἐρόντας πὺρ ἡ «Μούσα» εἶναι ἀπὸ τὰ περιοδικὰ μας
πὺρ κρατοῦν ψηλά τὴ φιλολογικὴ τους ἐπόληψη, τῆς στέλνω
τὴν παρακάτω ἀπάντησή μου μὲ τὴν παράκληση νᾶ τὴ δημο-
σιέψῃ. Τὴν ἀπάντησή αὐτὴ τὴν ἔστειλα πρῶτα στὸ «Νουμᾶ»
μὰ δὲ θέλησε νᾶ τὴ δημοσιέψῃ. Καθὼς φαίνεται, ὁ κ. Δ.
Ταγκόπουλος δημοσιεύει τὰ καλά... καὶ συμφέροντὰ μόνο.

Μὲ βαθεῖα ἐκτίμηση
Γ. Σημηριώτης

ΜΙΑ ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΟ «ΝΟΥΜΑ»
Ὁ κ. Δ. Ταγκόπουλος κατακρίνει στὸ «Νουμᾶ του» τὸ
ἔργο μου τὴν «Κόκινη Πρωτομαγιά» στὸ φιλολογικὸ του

μέρος ὅτι ξεφεύγει ἀπὸ τὸν προορισμὸ τῆς Τέχνης καὶ
παντὰ περισσότερο ρητορεία παρά δράμα, καὶ στὸ σοσιαλισ-
τικὸ του ὅτι εἶναι ἀσυγχρόνιστο. Αὐτὰ λέγει σὲ δέκα
γραμμὲς χωρὶς νᾶ κἀνη καμμιά κριτικὴ ἀνάλυση καὶ χωρὶς
ν' ἀναφέρει καθόλου πὺρ τὴ φαντάζεται καὶ τὴ θέλει τὴ
δραματικὴ Τέχνη γιὰ νᾶ φωτίσῃ τὸν ἀναγνώστη καὶ μὲν
τὸν ἀνίδεο.

Ἐγὼ βέβαια δὲν εἶμαι κείνος πὺρ πρέπει ν' ἀπαντήσῃ.
Ἐγραψα τὴν «Κόκινη Πρωτομαγιά» καὶ στὸ φιλολογικὸ
τῆς μέρος προσπάθησα ὅσο μπορούσα ν' ἀντιγράψω τὴν
ζωὴ μας καὶ νᾶ μπῶ στὴν ψυχολογία τῶν προσώπων τοῦ
ἔργου μου. Δὲν ξέρω ἂν καὶ κατὰ πόσο τὸ πέτυχα. Σ' αὐτὴν
μπορεῖ ν' ἀπαντήσουν μονάχα κείνοι πὺρ διάβασαν τὴν
«Κόκινη Πρωτομαγιά» καὶ καταλαβαίνουν ἀπὸ Τέχνη κα-
θὼς καὶ γενικὰ οἱ ὄλιγοι κ' οἱ πολλοὶ σάν θὰ παιχθῆ τὸ
ἔργο μου στὸ θέατρο. Στὴν ὑποκειμενικὴ ἔμω; ἐντύπωση
τοῦ κ. Δ. Ταγκόπουλου δὲν μπορῶ νᾶ βασιστῶ πολὺ, ἀ-
κρίνω ἀπὸ τὰ παλιὰ του δραματικὰ ἔργα πὺρ κανένα δὲ
στάθηκε στὸ θέατρο. Γιὰ τὸ τελευταῖο του πάλι σοσιαλι-
στικὸ «τὸ Λυτρωμὸ» καθὼς καὶ τοῦ γούστου του «τὸ Γή-
ταυρο» τοῦ κ. Γκόλφη, πὺρ χωρὶς ἄλλο καὶ ἂν δὲ μᾶς τὸ
λέγει στὶς γραμμὲς του καθαρά, τὸ φώναξε ἔμω; σὲ μεγα-
λὲς κριτικὲς ρεκλάμες τοῦ «Νουμᾶ» πὺρ αὐτὰ πρέπει νᾶ
εἶναι ἀπάνω κάτω τὰ ὑποδείγματα τῆς σοσιαλιστικῆς δρα-
ματικῆς Τέχνης, νᾶ τί ἔχω νᾶ πῶ :

Δὲν παραγνωρίζω πὺρ ὁ «Λυτρωμὸς» καὶ λιγότερο ὁ
«Γήταυρος» κἀνι προσέφεραν στὸ σοσιαλιστικὸ ρεπερτουάρ
πὺρ λείπει ὀλότελα στὴν Ἑλλάδα. Κατὰ τὴ γνώμη μου
ἔμω; δὲ βρίσκω καὶ τὴση φιλολογία στὸ «Γήταυρο» πὺρ
καὶ στὴν ὑπόθεσι καὶ στὸ ζετύλιγμά του μᾶς παρουσιάζει
πρόσωπα ἀψυχολόγητα καὶ πράγματα ἀπίθανα σάν τὸν
ἀρχιεπαναστάτη μηχανικό, πὺρ ὄχι μονάχα προλέγει, ἀλλὰ
καὶ πετᾶ κατόπιν τόσο εὐκολα τοῦ; ἐργάτες στὸν ἀέρα μὲ
τὴν ἐκρηξῆ τῆς μηχανῆς, πρᾶγμα πὺρ δὲ θὰ τῶκανε ποτὶ
στοὺς συντρόφους του ὄχι σύντροφος ἀλλὰ κί' αὐτὸς ὁ ἐρ-
γοστασιάρχης ἀκόμα.

Περὶσσότερη βέβαια φιλολογία βρίσκω στὸ «Λυτρωμὸ»
μὰ δὲν εἶναι ἀρκετὴ νᾶ μὲ συγκινήσῃ βαθεῖα. Τὰ πρόσωπα
ἔξδν ἀπὸ τὴ μάνα, εἶναι πολὺ ἀχνὰ ζωγραφισμένα. Κί'
ἀντὶς νᾶ ψυχολογῆ ἀκούω ν' ἀψηλοφωνάξῃ κάτω ἀπὸ αὐτὰ
σάν ὑποβολέας, ὁ ἴδιος ὁ Ταγκόπουλος τὶς ἐπαναστατικὲς
του ἰδέες! Καὶ γιὰτὶ δλ' αὐτὰ; Γιὰ νᾶ κατακτῆσῃ ξανά
στὸ τέλος τὴν καρδιά Ἐκείνης!

Μὲ δυὸ λόγια, σὶδ διάβασμα σάν ρωμάντσο «ὁ Λυτρω-
μὸς» στέκεται. Στὸ θέατρο ἔμω; μὲ φαίνεται πὺρ θὰ καὶ
κουραστικὸς γιὰτὶ τοῦ λείπει ἀρκετὰ ἡ κίνηση καὶ ἡ δράση
ἔξωτερικὴ ἢ ἔσωτερικὴ.

Ὅσο γιὰ σοσιαλισμὸ, δείχνει καὶ τὸ ἕνα καὶ τὸ ἄλλο
ἔργο, πὺρ κείνοι πὺρ τᾶγραψκν, δὲν κατέχουν, παρὰ λίγην,
πολὺ λίγο τὴ σοσιαλιστικὴ ἰδεολογία καὶ ἐπιστήμη γιὰ νᾶ
πέφτουν σὲ τέτοιες ἀντιφάσεις.

Ἄς μὴ συμβουλευεὶ λοιπὸν ὁ κ. Δ. Ταγκόπουλος τὸ
Κόμμα πὺρ μὲ τύπωσε τὴν «Κόκινη Πρωτομαγιά» νᾶ
εἶναι στὸ μέλλον πὺρ προσεχτικὸ στὴν ἐκλογή τῶν ἔργων.
Δὲν ξέρω ποιὰ δικὰ του ἢ φίλων του ἔργα πρόκειται νᾶ
ὑποδείξῃ στὸ Κόμμα. Ἄς εἶναι ἔμω; βέβαιος, πὺρ οἱ σύν-
τροφοὶ τοῦ Κόμματος εἶναι ἔτοι μπασμένοι στὰ πράγματα,
πὺρ ξέρουν καλά πὺρ κ' ἐδῶ καὶ στὴν Εὐρώπη (Μιρμπῶ,
Ἴψεν, Χάουπτριαν, Ἐρβιέ, Πορτορίς, κλπ.) συγχρονισμὸς
καὶ σοσιαλισμὸς θὰ πῆ χτύπημα καὶ γκρέμισμα τῆς σά-
πιαις ἀστικῆς κοινωνίας, ἀπεργίες, κατάληψη ἔργοστασιῶν,
ἐπανάστασι, καὶ ὄχι ἐρωτονεβρασθενικὸς πυρεττὸς! καὶ
παραμύθια θηριώδικα, ἔμω; στὰ φινάλε τοῦ «Λυτρωμὸ»
καὶ τοῦ «Γήταυρου».

Γ. Σημηριώτης

LA MUSE
PUBLICATION MENSUELLE - BELLES LETTRES -
BEAUX ARTS - THÉÂTRE - CRITIQUE
RUE COLOCOTRONI - ATHÈNES - GRÈCE

ABONNEMENTS :
pour une année Drachmes 12
pour six mois » 7
Le cahier lepta 85

«Muse» s'echangerait avec toute publication qui concernerait les Belles Lettres, les Beaux Arts, le Théâtre
la Critique et qui lui serait envoyée.—Aussi la «Muse» publiera tout manuscrit qui traiterait les thèmes
dessus écrit en Français, Anglais, Italien ou Allemand.

ΜΙΑ-ΔΥΟ ΠΕΝΝΙΕΣ
ΣΤΟΥΣ ΦΙΛΟΥΣ

Κον Τάκ. Φίτω. Φαίνεται πὺρ δὲ συνηνοθηκάμε καλά.
Ἐξηγήσῃ σου τὴ λάβαμε, μὰ ὁ λόγος δὲν εἶναι νᾶ μᾶς
αὐτὰ τὰ πράγματα, πὺρ φαίνονται δᾶ κί' ἀπ' τὸ διά-
μα τῆς «Φυλακῆς». Τὸ σπουδαῖο εἶναι, πὺρ πρέπει νᾶ
ἔμω; καὶ στοὺς ἀναγνώστες νᾶ καταλάβουν περὶ τίνος
ἀναστασι. Τὸ διήγημά σου εἶναι τόσο σκοτεινὸ, πὺρ δὲ
ἔμω; ἔμω; ἂν νομίζῃς πὺρ; πρέπει νᾶ μπῆ καὶ τὸ
ἔμω; σου μαζί... κί' ἔτσι, ἴσως μπορῶσιν καὶ καταλά-
ν καὶ. Δίδα Φιλ. Κ. Βατ. Σμύρνη. Ἡ «Νύχτα» μὲνα
πὺρ διόρθωμα, θὰ γίνονταν ἕνα καλοῦτσικο τραγοῦδάκι
κί' τότε θὰ μπορούσαμε νᾶ τὸ δημοσιέψουμε. Τᾶλλα δυὸ
μᾶς ἄρεσαν. Προσέχετε περὶσσότερο τὸ στίχο καὶ τὴ
ἔμω; σας. Κον Πέτρ. Λαμπύρ. «Ἡ Λίμνη» μᾶς φά-
ε καλοῦτσικη, ἂν καὶ μπορούσε νᾶ γίνῃ καλλίτερη ἂν
ἔμω; περὶσσότερο σὲ κάποια σημεία. Δὲ μᾶς ἄρεσε ἔμω;
πὺρ τοῦ τελευταῖο κομμάτι. Τί χρειαζότανε αὐτὸ πὺρ
ἔμω; καὶ λίγο κοινοτυπία; Μποροῦσε νᾶ βίλης τόσ' ἄλλα
ἔμω; Κον Δυσ. Μαθμ. Τίποτα τὸ ἐξαιρετικὸ. Ὅλας
καλλίτερα. Κον Δημ. Κλούβ. Δὲ μᾶς ἄρεσαν. Κον
Φίλω. Σύρα. Τὸ τραγοῦδι σου δὲν εἶναι ἀκόμη γιὰ
ἔμω; Κον Στέφ. Πικρ. Ἡ «Ἐκάβη» σου δὲ μᾶς
ἔμω; τίποτα καινούργιο. Μποροῦσε νᾶ προσέξῃ; περὶσσό-
ἔμω; ἔτσι πὺρ θὰ γίνονταν ἕνα καλοῦτσικο τραγοῦδι. Κον
Πάν. Ν. Καραβ. Λίβιμς. Τὰ «Κρίνα» σου θέλουν ἀκό-
ἔμω; λίγο διόρθωμα. Τὸ «Holland Park» δημοσιεύεται.
ἔμω; μᾶς ἄρεσαν διόλου. Ὅσο γιὰ τὴ μετάφραση, θαρ-
ἔμω; πὺρ; μπορούσε νᾶ βρῆ; τίποτ' ἄλλο νᾶ μεταφρά-
ἔμω;. Ὁ C. δὲν εἶναι τόσο περιφνημὸς ὡ; διηγηματογράφος.
Κον Θεόδ. Κ. Πύργ. Θὰ σὲ παρακαλέσους πολὺ, νᾶ μὴ
ἔμω; ἐναστέιλῃς ἄλλη φορὰ τέτοια πράγματα. Ὅστερα, μὴ
ἔμω; ὅτι εἶναι ἀνάγκη νᾶ γράφουν ὄλοι οἱ Ἕλληνες
ἔμω;! Κον Γιανν. Χονδρ. Τὰ τραγοῦδια σου δὲν εἶναι
ἔμω; γιὰ δημοσίεψη. Πρόσεχε περὶσσότερο τὴ γλῶσσα
ἔμω; καὶ διάβαζε καλοὺς στίχους. Ἐκεῖνα τὰ «ἐθάρρουν,
κατάληψα, ὑπέρλαμπρους» μᾶς χτυπᾶνε πολὺ ἄσκημα. Πρό-
ἔμω; γιὰτὶ σὲ παρασέρνονν οἱ ῥίμες καὶ λὲς ὅ,τι σοῦ κατέ-
ἔμω;. Κον Νεῖλ. Λέγν. Δὲν κάνει γιὰ μᾶς. Κον Σωτ. Σω-
ἔμω;. Πειραιᾶ. Εὐχαριστοῦμε πολὺ γιὰ τὸ... ἔμω;μοφο
ἔμω; σου, πὺρ δείχνει πόσο μικρὸς εἶσαι. Δὲ θὰ σοῦ

ἀπαντήσουμε ὅπως σοῦ πρέπει. Λυπόμαστε μονάχα πὺρ δὲ
μποροῦμε νᾶ δημοσιέψουμε τὸ... διήγημά σου τὰ τὸ
γράμμα σου, ἔτσι, πὺρ νᾶ ρεζιλευτῆ; μόνος σου. Περιμέ-
νομε τὴν ἐπανάστασι! Κον Νικ. Βερδ. Δὲν εἶναι ἀκόμα
γιὰ δημοσίεψη. Πρόσεχε περὶσσότερο τὴ γλῶσσα σου. Ἐχεις
κάμποσες λέξεις, πὺρ χτυπᾶνε πολὺ ἄσκημα σταυτιά, ὅπως:
«γλωμάτη, φεγγοβολίζει» κί' ἄλλες. Ἀκόμα τὸ «μακροῦθε»
καὶ τὸ «ψηλάθε» δὲ σημαίνουν αὐτὸ πὺρ νομίζεις. Μα-
κροῦθε θὰ πῆ ἀπὸ μακρὸν καὶ ψηλάθε ἀπὸ ψηλά. Κί'
ὁ στίχος σου θέλει περὶσσότερη προσοχή. Κον Σκόπ. Πάρ.
Τὸ διήγημά σου ἀρκετὰ καλὸ, μὰ θὰν τὸ θέλαμε λιγάκι
πὺρ προσεγμένο στὸ γράψιμο. Ἡ ἰδέα μας εἶναι, πὺρ; τὸ
τελευταῖο κομμάτι, ἐκεῖ πὺρ περιγράφεις τὸν ἐρχομὸ τῆς
νύχτας, θὰσαν προτιμώτερο νᾶλειπε. Γιὰ ξανακῦτταξέ το
καὶ σὺ πάλι. Κον Δέλ. Ἰωάνν. Τί θές νᾶ σοῦ ποῦμε:
Δὲ λέγεται ποίημα τὸ ἀράδιασμα λέξεων. Ἐσοῦ δὲν κάνεις
τίποτ' ἄλλο: Πέρονεις λέξεις καὶ τὶς βάζεις στὴ γραμμὴ σὰ
στρατιωτάκια... Ὅστερα, κείνο σου τὸ τετράστιχο :

Ἄχ! Μὴ μοῦ θυμᾶς ἐκεῖνο τὸ βράδι
στὴ βάρκα πούμαστε πολλοὶ
κί' ἦσαν ἢ θάλασσα σὰ λάδι
κί' ἦμασε ὄλοι σάν τρελλοί...

μᾶς φαίνεται ἔξω φρενῶν. Γιὰ μιὰ στιγμὴ πιστέψαμε, πὺρ
δὲν ἔχεις γιὰτρυνεῖ ἀκόμα ἀπὸ κείνο τὸ βράδυ... Κον Β.
Κ. Ρέν. Θεσσαλονίκη. Δὲν ξέρουμε: Μερικοὶ τὴχτες
βάλει πείσμα νᾶ μᾶς κάνετε νάνακατεβόμαστε. Αὐτὸ πά-
θαμε—καὶ μὲ τὸ συμπάθιο— διαβάζοντας τὰ... τραγοῦδια
σου. Κον Δ. Ἰωανν. Μὰ πὺρ; θέλεις νᾶ λέγεται ποίημα ἢ
«Καρτερικότητα» (μποροῦσε νᾶ βάλῃ; ἀνθρωπινώτερον
τίτλο), ἀφοῦ, ὅπως κί' ὁ ἴδιος λὲς, δὲν περιμένεις νᾶ
βροῦμε «ποιητικὴ ἀξία» αὐτῆ. Λυπόμαστε κατάκαρδα, μὰ
δὲ μπορούμε νᾶ σεῦχαριστήσουμε. Κον Μ. Ἡλία. Θεσσα-
λονίκη. Δὲ μᾶς ἄρεσε. Σφιχτόδενη περὶσσότερο τὰ νοήματα.

ΜΙΑ ΔΙΑΛΕΞΗ

Τὴ Δευτέρα (5) 18 Ἀπριλίου) στὶς 6 τὰπόμεμα,
ὁ καθηγητῆς καὶ συνεργάτης μας κ. Λουδοβίκος
Ρουσσέλ, θὰ κἀνη στὴν «Ἀνώτερη σχολὴ γαλλι-
κῶν σπουδῶν» (ὁδὸς Σίνα 29) μιὰ διάλεξη γιὰ τὸν
Βαλαωρίτη μεταφραστὴ ἰταλικῶν ποιημάτων.

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΤΗΣ "ΜΟΥΣΑΣ,"

ΠΕΙΡΑΙΑΣ : Ἡλιάδης καὶ Σῶμος (Λεωφ. Σωκράτους)
» : Χ. Παπαδάκης (Ὀδὸς Κολοκοτρώνη)

ΣΥΡΑ : Καλοντᾶς

ΔΑΡΙΣΣΑ : Ἀδελφοὶ Παπακωνσταντίνου

ΧΙΟΣ : Π. Ἰατρίδης (Ὀδὸς Μητροπόλεως)

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ : Τριανταφύλου

» : Καστρινάκης καὶ Γεωργαντᾶς

ΚΑ·Ι·ΡΟ : Σταυρινὸς καὶ Σία (23, Rue Kasr—El—Nil).

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ : Χρυσάνθης καὶ Σαούλης (Boulevard Ramleh).

ΣΜΥΡΝΗ : Ἀπ. Ν. Μαγγανάρης.

ΚΑΒΑΛΛΑ : Νικόλ. Β. Πάτρας.

ΒΓΗΚΑΝΕ ΩΣ ΣΗΜΕΡΑ

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗ Ν. ΒΟΥΤΥΡΑ

1) «ΠΑΠΑΣ ΕΙΔΩΛΟΛΑΤΡΗΣ» ΚΙ' ΑΛΛΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ—Ἐκδότης : Γ. Βασιλείου
Δραχμ. 3.50.

2) «ΤΡΙΑΝΤΑΛΥΟ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ»—Ἐκδότης : Χ. Γανιάρης καὶ Σία—Δραχμ. 5.

3) «ΖΩΗ ΑΡΡΩΣΤΗΜΕΝΗ» ΚΙ' ΑΛΛΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ—Ἐκδότης : Ἐλευθερουδάκης
Δραχμ. 4.—

4) «Ο ΛΑΓΚΑΣ» ΚΙ' ΑΛΛΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ—Ἐκδοσις Β'. τοῦ περιοδικοῦ «Γράμματα»
Δραχμ. 4.—

“La vie nouvelle,”

PUBLICATION MENSUELLE DE LITTÉRATURE ET D'ART

Directeur : E. GOLDENBERG (E. G. CAHEN)

Rédacteur en Chef : PANOS STAVRINOS

Bureaux : 23, Rue Kasr-el-Nil, 23 Le Caire (Egypte)

“ΜΑΥΡΟΣ ΓΑΤΟΣ,”

Ἐκκλοφόρησε σὲ τόμο καὶ πωλιέται στοῦ κ. Ἐλευθερουδάκη καὶ στοῦ κ. Βασιλείου 7.50.
περιοδικὸ πού ἐξέδιδε ὁ κ. Γερ. Σαταλάς τὸ 1919—1920. Τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ δὲν ἀπομένουν πλὴν
ἐλάχιστοι ἀκόμη τόμοι.

Ἡ «ΜΟΥΣΑ» ΣΤΙΣ ΕΠΑΡΧΙΕΣ ΛΕΠΤΑ 80

Ἀθηναϊκὸν Τυπογραφεῖον, Κολοκοτρώνη 37